

บทที่ I

ความเป็นมาของวิธีการระงับข้อพิพาทในกฎหมายทะเล

ผลสำเร็จประการหนึ่งของการประชุมสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเลครั้งที่ 3 คือการจัดตั้งระบบการระงับข้อพิพาทเกี่ยวกับการตีความและการใช้ออนุสัญญากฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 ให้เป็นส่วนอันแบ่งแยกไม่ได้ของอนุสัญญาซึ่งก่อนหน้าจะได้ศึกษาถึงประสิทธิภาพของวิธีการระงับข้อพิพาทที่มีลักษณะบังคับของอนุสัญญาดังกล่าว สมควรจะได้กล่าวถึงความเป็นมาของวิธีการระงับข้อพิพาทในกฎหมายทะเลโดยจะขอใช้ปีคริสต์ศักราช 1958 และ 1982 เป็นหลัก เพื่อสะดวกแก่การเข้าใจถึงลำดับความเป็นมาของการบัญญัติวิธีการระงับข้อพิพาทในกฎหมายทะเลไว้เป็นลายลักษณ์อักษร และต่อจากนั้นจะได้กล่าวถึงลักษณะของวิธีการระงับข้อพิพาทตามอนุสัญญากฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 โดยสังเขป เพื่อประกอบการศึกษาในบทต่อไป

1. การระงับข้อพิพาทในกฎหมายทะเลก่อนปี ค.ศ. 1982

1.1 การระงับข้อพิพาทในกฎหมายทะเลก่อนปี 1958

ความคิดที่จะกำหนดวิธีการระงับข้อพิพาทไว้ในประมวลกฎหมายทะเลที่จะยกร่างขึ้น มีมาตั้งแต่สมัยสันนิบาตชาติ โดย Committee of Experts for the Progressive Codification of International Law ได้พิจารณากัน และตกลงในหลักการว่าจะไม่กำหนดลงไว้ แต่จะปล่อยให้เป็นเรื่องทางการทูตแทน ซึ่ง W. Schucking ได้ให้ความเห็นแย้งว่า ข้อพิพาททั้งปวงที่เกิดขึ้นจากการใช้ หรือการตีความอนุสัญญา (ที่จะยกร่างขึ้น) ควรจะได้รับการระงับข้อพิพาทในลักษณะบังคับ โดยศาลประจำยุติธรรมระหว่างประเทศ หรือโดยอนุญาโตตุลาการ

คณะกรรมการเพื่อจัดเตรียมการประชุมกร่างกฎหมาย (The Preparatory Committee for the Codification Conference) ก็มิได้เสนอเรื่องการระงับข้อพิพาทไว้ในการศึกษา ซึ่งเนเธอร์แลนด์ได้ให้ข้อเสนอว่า จะเป็นการเหมาะสมกว่าที่จะรวมเอาบทบัญญัติให้จัดตั้งศาลหรือศาลอนุญาโตตุลาการเพื่อการระงับข้อพิพาทระหว่างประเทศเกี่ยวกับน่านน้ำอาณาเขต เข้าไว้ และโปรตุเกสก็ยืนยันถึงข้อเสนอก่อนหน้าที่ให้นำบทบัญญัติเพื่อการประนีประนอม (compromissory) มาบัญญัติลงไว้ แต่คณะกรรมการเพื่อจัดเตรียมฯ ได้ให้ความเห็นว่า ประเด็นเหล่านี้ไม่เกี่ยวข้องกับการขอข้อสนเทศต่าง ๆ ที่คณะกรรมการได้ร้องขอมายังรัฐบาล อย่างไรก็ตาม ความสำคัญของเรื่องนี้เป็นสิ่งที่ไม่อาจโต้แย้งได้ และถือถือเป็นข้อสังเกตของรัฐบาล¹

การพิจารณากำหนดวิธีการระงับข้อพิพาทไว้ในกฎหมายทะเลที่สำคัญครั้งต่อมาก็คือ ในการประชุมคณะกรรมการกฎหมายระหว่างประเทศ (International Law Commission - ILC) และการประชุมกฎหมายทะเลครั้งที่หนึ่ง เมื่อปี ค.ศ. 1958 ซึ่งก็มีประเด็นการพิจารณาที่กว้างขวางขึ้น โดย J.P.A. Francois จากเนเธอร์แลนด์ ผู้ปฏิบัติหน้าที่เป็น Special Rapporteur ได้เสนอให้นำวิธีการต่าง ๆ ของการระงับข้อพิพาทในลักษณะบังคับมาใช้กับข้อพิพาทในกฎหมายทะเล โดยให้ใช้การประนีประนอมและวิธีอนุญาโตตุลาการสำหรับข้อพิพาทเกี่ยวกับความกว้างของทะเลอาณาเขต การประนีประนอม

¹ Shabtai Rosenne, League of Nations, Conference for the Codification of International Law (1930) Vol.2, p. 320 ; quoted by the same author in "The Settlement of Dispute in the New Law of the Sea" : Revue Iranienne des Relations Internationales (1978): p. 402.

สำหรับข้อพิพาทที่เกี่ยวกับการกำหนดเขตไหล่ทวีป และการจัดตั้งองค์กรระหว่างประเทศที่เหมาะสมที่จะมีอำนาจในการวางกฎเกณฑ์ต่าง ๆ สำหรับข้อพิพาทที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรที่มีชีวิตในท้องทะเล จึงเป็นการเสนอความคิดเกี่ยวกับการมีวิธีการสำหรับการระงับข้อพิพาทในกฎหมายทะเล ในหลายรูปแบบยิ่งขึ้น ซึ่งคณะกรรมการกฎหมายระหว่างประเทศก็ได้รับความคิดเรื่องการมีวิธีการเพื่อการระงับข้อพิพาทในหลายรูปแบบมาไว้ในร่างอนุสัญญาว่าด้วยไหล่ทวีป และร่างอนุสัญญาว่าด้วยการประมง แต่ในชั้นการพิจารณาคงปรากฏแต่เฉพาะในมาตรา 9 ถึงมาตรา 12 ของอนุสัญญาว่าด้วยการประมงและการอนุรักษ์ทรัพยากรมีชีวิตในทะเลหลวง เนื่องจากที่ประชุมได้รับเอาข้อเสนอของสวิสเซอร์แลนด์ในการให้มีพิธีสารทางเลือกเพื่อการลงนาม (Optional Protocol of Signature) สำหรับการระงับข้อพิพาททั้งปวงนอกเหนือไปจากการประมง โดยพิธีสารทางเลือกนี้ได้แยกเป็นอีกส่วนหนึ่งต่างหากจากอนุสัญญาที่ได้ยกร่างขึ้น 4 ฉบับ

1.2 การระงับข้อพิพาทในกฎหมายทะเลในอนุสัญญากรุงเจนีวา ค.ศ. 1958

อนุสัญญากรุงเจนีวา ค.ศ. 1958 นั้น ประกอบไปด้วยอนุสัญญา รวม 4 ฉบับ คือ อนุสัญญาว่าด้วยทะเลอาณาเขตและเขตต่อเนื่อง อนุสัญญาว่าด้วยทะเลหลวง อนุสัญญาว่าด้วยการประมงและการอนุรักษ์ทรัพยากรมีชีวิตในทะเลหลวง อนุสัญญาว่าด้วยไหล่ทวีป และมีพิธีสารทางเลือกอีก 1 ฉบับ คือ พิธีสารทางเลือกเพื่อการลงนามที่เกี่ยวกับการระงับข้อพิพาทในลักษณะบังคับ (Optional Protocol of Signature Concerning the Compulsory Settlement of Disputes) ซึ่งจะมีบทบัญญัติเรื่องการระงับข้อพิพาทแต่เฉพาะในอนุสัญญาว่าด้วยการประมงและการอนุรักษ์ทรัพยากรมีชีวิตในทะเลหลวง และในพิธีสารทางเลือก เท่านั้น

1.2.1 บทบัญญัติเกี่ยวกับการระงับข้อพิพาทในอนุสัญญาว่าด้วยการประมงและการอนุรักษ์ทรัพยากรมีชีวิตในทะเลหลวงและรูปแบบของการระงับข้อพิพาท

มาตรา 9 ถึงมาตรา 12 ของอนุสัญญาว่าด้วยการประมงและการอนุรักษ์ทรัพยากรมีชีวิตในทะเลหลวง ได้จัดตั้งกระบวนการเพื่อการระงับข้อพิพาทไว้ โดยเริ่มต้นจากเมื่อมีข้อพิพาทเกิดขึ้น และมีคำร้องขอจากรัฐภาคีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งให้นำเสนอเพื่อการตกลงระงับต่อคณะกรรมการพิเศษซึ่งประกอบด้วยสมาชิก 5 คน เว้นแต่ภาคีจะตกลงที่จะหาทางแก้ไขปัญหาดังกล่าวด้วยวิธีการตกลงระงับข้อพิพาทโดยสันติวิธีอย่างอื่นตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 33 ของกฎบัตรสหประชาชาติ² คำวินิจฉัยของคณะกรรมการพิเศษเป็นไปตามเสียงข้างมากและมีผลผูกพันรัฐที่เกี่ยวข้อง และบทบัญญัติในวรรคสองของมาตรา 94³ แห่งกฎบัตรสหประชาชาติ จะใช้กับคำวินิจฉัยเหล่านั้น⁴

²อนุสัญญาว่าด้วยการประมงและการอนุรักษ์ทรัพยากรมีชีวิตในทะเลหลวง, มาตรา 9 วรรคหนึ่ง.

³กฎบัตรสหประชาชาติ มาตรา 94.

1. สมาชิกแต่ละประเทศของสหประชาชาติรับที่จะอนุวัติตามคำวินิจฉัยของศาลยุติธรรมระหว่างประเทศในคดีใด ๆ ที่ตนตกเป็นฝ่าย

2. ถ้าผู้เป็นฝ่ายในคดีฝ่ายใดไม่ปฏิบัติตามข้อผูกพันซึ่งตกอยู่แก่ตนตามคำพิพากษาของศาล ผู้เป็นฝ่ายอีกฝ่ายหนึ่งอาจร้องเรียนไปยังคณะมนตรีความมั่นคงซึ่งถ้าเห็นจำเป็นก็อาจทำคำแนะนำหรือวินิจฉัยมาตรการที่จะดำเนินเพื่อยังผลให้เกิดแก่คำพิพากษานั้น.

⁴อนุสัญญาว่าด้วยการประมงและการอนุรักษ์ทรัพยากรมีชีวิตในทะเลหลวง, มาตรา 11.

สมาชิกของคณะกรรมการซึ่งคนหนึ่งจะได้รับเลือกให้เป็นประธานนี้ จะได้รับแต่งตั้งโดยความตกลงระหว่างรัฐคู่พิพาท ภายใน 3 เดือน นับแต่มีการร้องขอให้ตกลงระงับข้อพิพาท หากไม่อาจตกลงกันได้ รัฐคู่พิพาทฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดอาจร้องขอให้เลขาธิการสหประชาชาติแต่งตั้งสมาชิกเหล่านี้โดยปรึกษาหารือกับประธานศาลยุติธรรมระหว่างประเทศและผู้อำนวยการองค์การอาหารและเกษตรแห่งสหประชาชาติ โดยเลือกจากบรรดาบุคคลผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งเป็นคนชาติของรัฐที่ไม่เกี่ยวข้องกับการพิพาทนั้น และเป็นผู้เชี่ยวชาญพิเศษในปัญหาทางกฎหมาย ทางการบริหาร หรือทางวิทยาศาสตร์ซึ่งเกี่ยวเนื่องกับการประมง สุดแต่ลักษณะของการพิพาทที่จะตกลงระงับนั้น⁵

วิธีการระงับข้อพิพาทที่ปรากฏในอนุสัญญาว่าด้วยการประมงและการอนุรักษ์ทรัพยากรมีชีวิตในทะเลหลวง มีข้อคืออยู่ที่ว่ามีความยืดหยุ่นพอสมควร เพราะนอกจากจะให้ใช้ "คณะกรรมการพิเศษ" แล้วก็ยังเปิดช่องให้ภาคีมีอิสระที่จะเลือกใช้การระงับข้อพิพาทโดยสันติวิธีอื่นตามมาตรา 33 (1) ของกฎบัตรสหประชาชาติได้

สำหรับรูปแบบของ "คณะกรรมการพิเศษ" นั้นพิจารณาได้ว่ามีรูปแบบที่คล้ายคลึงกับรูปแบบของอนุญาโตตุลาการ ซึ่งการให้คณะกรรมการพิเศษเป็น forum เพื่อการระงับข้อพิพาทซึ่งมีการวินิจฉัยที่มีผลบังคับ กับปัญหาการประมงและการอนุรักษ์ทรัพยากรมีชีวิตในทะเลหลวงอันเป็นปัญหาที่สำคัญอย่างมาก อาจทำให้รัฐในขณะนั้นไม่พอใจนัก จึงมีรัฐที่เข้าเป็นภาคีอนุสัญญาฉบับนี้น้อยที่สุดในจำนวนอนุสัญญากรุงเจนีวา ปี ค.ศ. 1958 ทั้ง 4 ฉบับ โดยมีผลบังคับใช้เมื่อ 20 มีนาคม 1966 และจนถึง 1 มกราคม 1977 มีรัฐเพียง 34 รัฐ ที่เข้าเป็นภาคี⁶ และไม่มีข้อพิพาทเกี่ยวกับการประมงเข้าสู่

⁵ Ibid., มาตรา 9 วรรคสอง.

⁶ Shigeru Oda, The International Law of the Ocean Development Basic Documents (Sijthoff Leiden, 1977) p.1

การพิจารณาของคณะกรรมการพิเศษนี้⁷เลย

1.2.2 บทบัญญัติต่าง ๆ ในพิธีสารทางเลือก (Optional Protocol) และรูปแบบของการระงับข้อพิพาท

สำหรับการระงับข้อพิพาทตามพิธีสารทางเลือก นั้น โดยผลของมาตรา 1 ภาคิจะตกอยู่ภายใต้พันธะที่จะ เสนอข้อพิพาทที่เกิดขึ้น จากการตีความและการใช้ออนุสัญญากฎหมายทะเลเข้าสู่เขตอำนาจบังคับของ ศาลยุติธรรมระหว่างประเทศ เว้นแต่จะ เข้าช้อยกเว้นตามมาตรา 2 ซึ่งยกเว้น ให้แก่ข้อพิพาทตามอนุสัญญาว่าด้วยการประมงและการอนุรักษ์ทรัพยากรมีชีวิตใน ทะเลหลวง ซึ่งมีวิธีการระงับข้อพิพาทไว้โดยเฉพาะแล้ว

นอกจากนี้ ความในมาตรา 3 ยังให้อิสระแก่ รัฐภาคิที่จะ เสนอข้อพิพาทเข้าสู่ศาลอนุญาโตตุลาการภายในระยะเวลา 2 เดือน หลังจากที่มีฝ่ายหนึ่ง ได้แจ้งความเห็นของตนไปยังอีกฝ่ายหนึ่งว่าข้อพิพาทได้เกิดขึ้น ถ้าไม่อาจดำเนินการตามนี้ ภาคิฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดในพิธีสารอาจเสนอข้อพิพาท เข้าสู่การพิจารณาของศาล และภายใต้มาตรา 4 ของพิธีสารฯ ภายในช่วง ระยะเวลา 2 เดือน ข้างต้น ภาคิอาจตกลงกันที่จะยอมรับการประนอม (conciliation) ก่อนจะนำเสนอข้อพิพาทสู่ศาลยุติธรรมระหว่างประเทศ ซึ่ง คณะกรรมการการประนอม (Conciliation Commission) จะทำ ข้อเสนอแนะภายใน 5 เดือน ถ้าฝ่ายต่าง ๆ ในข้อพิพาทไม่ยอมรับข้อเสนอแนะ ดังกล่าวภายใน 2 เดือนนับแต่ส่งมอบ ภาคิฝ่ายใดอาจเสนอข้อพิพาทต่อศาลได้

⁷Rosenne, "The Settlement of Dispute in the New Law of the Sea" : Revue Iranienne des Relations Internationales (1978): p. 408.

จะเห็นได้ว่า รูปแบบของการระงับข้อพิพาทตาม พินัยกรรมทางเลือกมีหลายรูปแบบด้วยกันไม่ว่าจะเป็นการประนอม อนุญาโตตุลาการ และศาลยุติธรรมระหว่างประเทศ ซึ่งน่าจะ เป็นข้อดี แต่เมื่อพิจารณากันในรายละเอียดแล้ว มีความเห็นว่า วิธีการตามพินัยกรรมทางเลือกไม่มีความยืดหยุ่นเพราะจุดสิ้นสุดของกระบวนการต่าง ๆ จะอยู่ที่ศาลยุติธรรมระหว่างประเทศ(หรือศาลอนุญาโตตุลาการ เมื่อสามารถตกลงกันได้) เพียงประการเดียว ทำให้ไม่อาจนำไปใช้กับเงื่อนไขและสถานการณ์ที่จะเปลี่ยนแปลงในอนาคตได้อย่างเพียงพอ เนื่องจากวิธีการระงับข้อพิพาทเพียงวิธีการเดียวย่อมไม่อาจจะนำมาใช้ได้เหมาะสมในทุกสถานการณ์

ข้อดีที่มีอยู่ในกระบวนการตามพินัยกรรมเลือก ก็คือการกำหนดเวลาที่ถือว่าข้อพิพาทได้เกิดขึ้นแล้ว ซึ่งทำให้เกิดความแน่นอนชัดเจนในการดำเนินการในขั้นตอนอื่นต่อไป

พินัยกรรมเลือกฉบับนี้ไม่ได้รับความสนใจจากรัฐต่าง ๆ ที่จะเข้าเป็นภาคีเท่าใดนัก โดยพินัยกรรมฉบับนี้มีผลบังคับใช้เมื่อ 30 กันยายน 1962 และจนถึง 1 มกราคม 1977 มีรัฐเพียง 34 รัฐ ที่เข้าเป็นภาคี⁸ และแม้จะมีข้อพิพาทเกี่ยวกับกฎหมายทะเล ที่มีการนำคดีขึ้นสู่การพิจารณาของศาลยุติธรรมระหว่างประเทศ อนุญาโตตุลาการ และการประนอม หลายคดี แต่ก็ไม่มีคดีใดที่อ้างบทบัญญัติตามพินัยกรรมเลือก⁹

⁸ Shigeru Oda , The International Law of the Ocean Development Basic Documents , p.1.

⁹ Rosenne, "The Settlement of Dispute in the New Law of the Sea" : Revue Iranienne des Relations Internationales (1978): P. 408.

2. การระงับข้อพิพาทในอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล

ค.ศ. 1982

นับเนื่องจากการมีอนุสัญญากรุงเจนีวา ค.ศ. 1958 เกี่ยวด้วยกฎหมายทะเลเป็นต้นมา มนุษยชาติได้แสวงประโยชน์จากความมั่งคั่งของมหาสมุทรเพิ่มขึ้นอย่างไม่หยุดยั้ง ไม่ว่าจะเป็นการแสวงประโยชน์จากทรัพยากรมีชีวิต ซึ่งแต่เดิมเป็นการประมงเพื่อเลี้ยงคนในชาติ กลับกลายเป็นเรือที่มีโรงงานอุตสาหกรรมอยู่ในตัว ออกเดินทางพร้อมกับกลุ่มเรือประมง โดยเดินทางไปในทุกมหาสมุทร แสวงประโยชน์จากการประมงพื้นที่หนึ่ง ไปสู่อีกพื้นที่หนึ่ง หรือจะเป็นการแสวงประโยชน์จากทรัพยากรที่ไม่มีชีวิต คือจากสินแร่และปิโตรเลียม ซึ่งจากความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีของรัฐบางรัฐ ทำให้สามารถแสวงหาประโยชน์จากสินแร่ที่มีอยู่ท้องทะเลลึก ที่เรียกกันว่า แมงกานีสโนดูล (Manganese nodules) ที่ระดับความลึก 5 กิโลเมตรจากพื้นผิว หรือการแสวงประโยชน์จากการเดินเรือซึ่งแต่เดิมมีเพียงเรือเดินสมุทรและเรือสินค้าที่มีระวางบรรทุกไม่มากนัก มาเป็นเรือบรรทุกน้ำมันขนาดยักษ์ที่ขนย้ายน้ำมันในปริมาณมหาศาล เดินทางข้ามมหาสมุทร พร้อมกับการแสวงประโยชน์เหล่านี้ก็มีผลข้างเคียงตามมา คือ ปัญหามลพิษทางทะเล ปัญหาการทิ้งของเสียจากเรือและจากแผ่นดินมลพิษจากน้ำมันที่เกิดจากการขุดเจาะบริเวณไหล่ทวีป ทั้งการแสวงประโยชน์และปัญหาที่เกิดขึ้นข้างต้น ทำให้รัฐต่าง ๆ พากันตระหนักถึงข้อพิพาทที่จะเกิดขึ้นจากการใช้ทะเลไม่ว่าจะเป็นเรื่องสิทธิในการเดินเรือ การกำหนดเขตแดนทางทะเล สิทธิในเขตไหล่ทวีปและเขตเศรษฐกิจจำเพาะ (ซึ่งเป็นแนวคิดที่เกิดขึ้นภายหลังอนุสัญญากรุงเจนีวา ค.ศ. 1958) การคุ้มครองและสงวนรักษาสภาพแวดล้อมทางทะเล การแสวงประโยชน์จากสินแร่ที่อยู่ท้องทะเลลึก ซึ่งอาจเป็นข้อพิพาทระหว่างรัฐมหาอำนาจด้วยกัน รัฐมหาอำนาจกับรัฐที่เล็กกว่า หรือระหว่างรัฐเล็กด้วยตนเอง ด้วยสาเหตุต่าง ๆ เหล่านี้ทำให้เกิดการประชุมเพื่อจัดทำอนุสัญญากฎหมายทะเลขึ้น ใช้เวลาในการประชุม

8 ปี ตั้งแต่ปี ค.ศ. 1974 ถึงปี ค.ศ. 1982 ก็ได้อนุสัญญาซึ่งมีเนื้อหากว่า 400 มาตรา (อยู่ในตัวบทประมาณ 300 มาตรา และอยู่ในภาคผนวกประมาณ 100 มาตรา) ครอบคลุมเนื้อหาทั้งเรื่องการเดินเรือ การประมง การแสวงประโยชน์จากทรัพยากรอื่น ๆ ในทะเล การคุ้มครองสภาพแวดล้อมทางทะเล และการระงับข้อพิพาท ทั้งนี้ โดยรวมเข้าไว้เป็นส่วนที่แบ่งแยกไม่ได้ของอนุสัญญาและมีใช้พิรุธทางเลือก

2.1 เหตุผลในการกำหนดวิธีการระงับข้อพิพาทไว้ในอนุสัญญา โดยเฉพาะ

อนุสัญญาโดยทั่วไปจะมีบทบัญญัติเกี่ยวกับการระงับข้อพิพาทไว้ในตัวอนุสัญญา โดยจะระบุวิธีการที่จะนำมาใช้เพื่อการระงับข้อพิพาท แต่สำหรับอนุสัญญากฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 จะมีลักษณะที่แตกต่างจากอนุสัญญาอื่นคือ จะกำหนดวิธีการระงับข้อพิพาทไว้อย่างเป็นระบบ และยังประกอบเป็นส่วนอันจะแบ่งแยกไม่ได้จากอนุสัญญาฯ ผลก็คือการเข้าเป็นภาคีอนุสัญญาฯจะต้องรับเอาอนุสัญญาฯ ทั้งฉบับในลักษณะของ package deal เหตุผลที่มีการกำหนดวิธีการระงับข้อพิพาทรวมเข้าไว้ในอนุสัญญาฯ มีด้วยกันหลายประการ คือ

ประการแรก มีที่มาจากการตระหนักถึงความไม่เท่าเทียมกันตามความเป็นจริงของรัฐต่าง ๆ ซึ่งถ้าปล่อยให้เกิดขึ้นโดยไม่มีวิธีการระงับที่เป็นระบบ รัฐที่เล็กกว่าก็จะตกอยู่ภายใต้ความกดดันทางการเมืองและเศรษฐกิจจากรัฐที่ใหญ่กว่าและร่ำรวยกว่า เพื่อไม่ให้เกิดปัญหาเช่นนี้ จึงจำเป็นต้องหลีกเลี่ยงความกดดันทางการเมืองและเศรษฐกิจ¹⁰ ด้วยการนำรัฐต่าง ๆ

¹⁰Louis B. Sohn, "Settlement of Disputes Arising out of the Law of the Sea Convention San Diego Law Review 12 (1975) 516 quoted in Larson, David L. (Ed.). Major Issues of the Law of the Sea. New Hampshire: The University of New Hampshire, 1976. p.17.

เข้าสู่การระงับข้อพิพาทในทางกฎหมาย ซึ่งจะเป็นที่ ๆ รัฐแต่ละรัฐมีความ
เสมอภาคกัน โดยไม่คำนึงถึงสภาพทางการทหาร การเมือง เศรษฐกิจ ของ
รัฐใด เพื่อให้ผลประโยชน์ของรัฐเล็กเหล่านั้นได้รับการคุ้มครอง

ประการที่สอง สืบเนื่องมาจากลักษณะของอนุสัญญากฎหมาย
ทะเล ค.ศ. 1982 เอง ที่มีเนื้อหาครอบคลุมทุกเรื่องที่เกี่ยวข้องกับทะเล ดังนั้น
จึงจำเป็นต้องมีการใช้และการตีความอนุสัญญาให้อยู่ในแนวทางเดียวกัน

(uniformity)¹¹ เพราะถ้าปล่อยให้ต่างฝ่ายต่างใช้และตีความอนุสัญญา
กันเอง ก็จะทำให้เกิดความไม่แน่นอน ซึ่งจะนำไปสู่ความล้มเหลวของสิ่งที่ได้พยายาม
เจรจาขึ้นมา และในท้ายที่สุดจะนำไปสู่ความไม่ถูกต้องของอนุสัญญาทั้งหมด

ประการที่สาม ระบบการระงับข้อพิพาทเป็นสิ่งที่จะต้อง
สร้างขึ้นให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกับอนุสัญญา ไม่ใช่พิธีสารทางเลือก เพื่อจะ
ทำให้รัฐเกิดความมั่นใจในการเข้าเป็นภาคีอนุสัญญาว่าเมื่อใดที่มีข้อพิพาท
เกิดขึ้นจากการปฏิบัติตามอนุสัญญา กลไกการระงับข้อพิพาทเช่นว่าจะได้รับ
การนำมาใช้เพื่อการระงับอย่าง เป็นผล

เหตุผลในประการสุดท้ายก็คือการมีระบบการระงับข้อพิพาท
จะส่งเสริมให้มีการใช้ออนุสัญญา มากยิ่งขึ้น เพราะ เมื่อรัฐมีทางออกสำหรับ
การแก้ไขปัญหาหรือวิธีการที่จะนำมาใช้เมื่อเกิดข้อพิพาทขึ้น รัฐก็จะมีการ
ประนีประนอมกันในประเด็นที่โต้แย้งได้มากขึ้น¹² หรือมีความพร้อมที่จะเข้า
สู่กลไกการระงับข้อพิพาทเพื่อให้ข้อพิพาทต่าง ๆ ที่เกิดจากการปฏิบัติตาม
อนุสัญญา ยุติลงได้โดยเร็ว อันจะทำให้อนุสัญญานี้มีผลยิ่งขึ้น

¹¹ Ibid.

¹² Ibid.

2.2 วิธีการระงับข้อพิพาทในอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วย กฎหมายทะเล ค.ศ. 1982

อนุสัญญากฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 ได้เปิดกว้างให้กับวิธีการระงับข้อพิพาทโดยสันติวิธีในทุกกรณี โดยมีบทบัญญัติรองรับวิธีการระงับข้อพิพาทเหล่านั้นไว้ พร้อมกันนั้นอนุสัญญากฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 ก็ได้กำหนดวิธีการระงับข้อพิพาทที่มีลักษณะบังคับไว้ในอนุสัญญาเอง อันเป็นการแสดงถึงความมุ่งประสงค์ที่จะให้ข้อพิพาทที่เกิดขึ้นได้รับการระงับไปให้มากที่สุด และแสดงถึงความยืดหยุ่นของระบบที่จะให้รัฐต่าง ๆ ยอมรับได้

บทบัญญัติในส่วนของภาค 15 การระงับข้อพิพาท ในอนุสัญญา
กฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 มีลักษณะเด่นในหลายประการด้วยกัน เช่น

(1) มีลักษณะเปิดกว้างสำหรับการเลือกวิธีการที่จะระงับข้อพิพาทระหว่างกัน โดยไม่จำเป็นต้องใช้วิธีการที่บัญญัติไว้ในอนุสัญญาฯ และในกรณี que เลือกวิธีการที่บัญญัติไว้ในอนุสัญญาฯ ก็จะมี forum ต่าง ๆ ที่เปิดให้ฝ่ายต่าง ๆ ในข้อพิพาทสามารถเลือกใช้ได้

(2) มีการวางการระงับข้อพิพาทไว้อย่างเป็นระบบ และถือเป็นส่วนอันจะแบ่งแยกไม่ได้จากอนุสัญญาฯ รัฐที่เข้าเป็นภาคีอนุสัญญาฯ จะต้องปฏิบัติตามอนุสัญญาฯ ทั้งฉบับโดยไม่มีการทำข้อสงวน อันเป็นลักษณะที่เรียกว่า package deal ดังนั้น เมื่อมีข้อพิพาทเกี่ยวกับการใช้หรือการตีความอนุสัญญานี้เกิดขึ้น ฝ่ายต่าง ๆ ก็จะต้องระงับข้อพิพาทระหว่างกันตามวิธีการที่บัญญัติไว้ในอนุสัญญาฯ

(3) เป็นระบบที่ยังให้ความสำคัญกับความยินยอมของรัฐ กล่าวคือ รัฐที่เป็นฝ่ายในข้อพิพาทสามารถตกลงกันที่จะออกจากระบบในเวลาใด ๆ ก็ได้ มีสิทธิที่จะเลือก forum ที่จะใช้พิจารณาคดีร่วมกัน รวมถึงสามารถตกลงกันเป็นอย่างอื่นนอกเหนือจากที่บัญญัติไว้ในอนุสัญญาฯ ได้

(4) เป็นระบบที่มีข้อจำกัด (limitations) และข้อยกเว้นให้เลือก (optional exceptions) อยู่ในตัว โดยจะวางข้อจำกัดต่ออำนาจรัฐให้ต้องยอมรับการระงับข้อพิพาทด้วยวิธีดำเนินการภาคบังคับซึ่งมีการวินิจฉัยที่มีผลบังคับสำหรับข้อพิพาทที่เกี่ยวกับผลประโยชน์ส่วนรวมของประชาคมโลก เช่น ข้อพิพาทเกี่ยวกับการเดินเรือหรือการบินผ่าน ขณะเดียวกันก็มีข้อยกเว้นให้เลือกโดยให้รัฐที่เป็นภาคีสามารถประกาศยกเว้นเขตอำนาจศาลในข้อพิพาทที่มีผลกระทบต่อกิจการภายในของรัฐ เช่น ข้อพิพาทที่เกี่ยวกับการกำหนดเขตทางทะเล เป็นต้น

(5) ส่งเสริมให้มีการระงับข้อพิพาทระหว่างกันในทุกทางเท่าที่จะเป็นไปได้ ทั้งนี้ โดยนำวิธีการประนีประนอมที่มีลักษณะบังคับมาใช้สำหรับการระงับข้อพิพาทในเรื่องสำคัญ แม้จะเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับกิจการภายในของรัฐก็ตาม

รูปแบบต่าง ๆ เพื่อการระงับข้อพิพาทในอนุสัญญากฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 พอจะจำแนกได้ดังนี้

2.2.1 รูปแบบของการระงับข้อพิพาทโดยทั่วไป

2.2.1.1 การระงับข้อพิพาทโดยสันติวิธีโดยวิธีที่ระบุไว้ในมาตรา 33 วรรคหนึ่ง แห่งกฎบัตรสหประชาชาติ

อนุสัญญากฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 ได้บัญญัติไว้ในมาตรา 279 ซึ่งเป็นมาตราแรกของภาค 15 โดยให้เป็นพันธะเบื้องต้นของรัฐภาคีทุกรัฐที่จะระงับข้อพิพาทใด ๆ ระหว่างกันเกี่ยวกับการตีความหรือการใช้ข้อสนธิสัญญานี้โดยสันติวิธี ซึ่งพันธะดังกล่าวนี้มีที่มาจากมาตรา 2 วรรคสาม ของกฎบัตรสหประชาชาติ ที่ให้สมาชิกทั้งปวงจะต้อง "ระงับกรณีพิพาทระหว่างประเทศของตนโดยสันติวิธี ในลักษณะการเช่นที่จะไม่เป็นอันตรายแก่สันติภาพและความมั่นคงระหว่างประเทศและความยุติธรรม" และมาตรา 279 ของอนุสัญญาฯ ยังได้อ้างถึงการแสวงหาทางแก้ไขตามวิธีที่ระบุไว้ในมาตรา 33 วรรคหนึ่ง ของกฎบัตรสหประชาชาตินั้นก็คือ การเจรจา การไต่สวน การไกล่เกลี่ย การประนีประนอม

อนุญาตตุลาการ การระงับโดยทางศาล การอาศัยทบวงการตัวแทนหรือข้อตกลง ส่วนภูมิภาค หรือสันติวิธีประการอื่นใดที่คู่กรณีจะพึงเลือก

การเจรจาเป็นวิธีการเพื่อให้บรรลุความตกลงกันระหว่างรัฐและเป็นไปเพื่อหลีกเลี่ยงข้อขัดแย้งในอนาคต เมื่อมีข้อพิพาทเกิดขึ้น ก็มักจะมีการใช้การเจรจาเป็นวิธีแรกเพื่อหาทางแก้ไขข้อขัดแย้งหรือเพื่อระงับข้อพิพาท บางกรณีรัฐอาจมีสนธิสัญญาต่อกันและกำหนดไว้ด้วยว่าเมื่อมีกรณีพิพาทเกิดขึ้นให้หาทางระงับกรณีพิพาทโดยการเจรจาเสียก่อน หากตกลงกันไม่ได้จึงให้ใช้วิธีอื่น การระงับข้อพิพาทด้วยการเจรจามักจะไปด้วยกันกับการจัดเจรจาหรือการไกล่เกลี่ย

สำหรับการจัดเจรจาและการไกล่เกลี่ยจะเป็นวิธีการระงับข้อพิพาทโดยรัฐที่สาม ซึ่งเป็นรัฐที่เป็นมิตร เข้ามาช่วยเหลือให้มีการหาทางแก้ไขข้อพิพาทกันอย่างฉันทามิตร ผู้ที่อาสาเข้ามาจัดเจรจาหรือไกล่เกลี่ยอาจเป็นองค์กรระหว่างประเทศก็ได้ ดังเช่นกรณีที่คณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติ เข้ามาจัดเจรจาในข้อพิพาทระหว่างเนเธอร์แลนด์กับสาธารณรัฐโรดีเซีย ในปี ค.ศ. 1947

ความแตกต่างระหว่างการจัดเจรจากับการไกล่เกลี่ยก็คือ การจัดเจรจานั้นฝ่ายที่สามจะเป็นผู้ดำเนินการให้ฝ่ายที่พิพาทได้พบกันและเสนอแนะให้มีการระงับข้อพิพาท โดยตนเองมิได้มีส่วนร่วมจริงจิ่งในการเจรจาหรือมิได้ทำการใดส่วนลงไปถึงกรณีพิพาท ดังนั้น ในทันทีที่รัฐหรือฝ่ายที่จัดให้มีการจัดเจรจาสามารถนำฝ่ายต่าง ๆ ในข้อพิพาทมาพบกันเพื่อวัตถุประสงค์ในการหาทางแก้ปัญหาที่โต้แย้งกันก็ถือว่ารัฐหรือฝ่ายดังกล่าวหมดสิ้นหน้าที่ที่จะต้องดำเนินการใด ๆ ต่อไป

แต่ในกรณีของการไกล่เกลี่ย ฝ่ายที่ไกล่เกลี่ยจะมีบทบาทมากกว่านี้ โดยจะเข้ามามีส่วนร่วมในการเจรจาและชักนำฝ่ายที่พิพาทให้บรรลุถึงการแก้ไขข้อพิพาทโดยสันติวิธี แม้ว่าข้อเสนอแนะที่เสนอจะไม่มีผลผูกพันฝ่ายต่าง ๆ ในข้อพิพาทก็ตาม ในปัจจุบันการไกล่เกลี่ยมักจะเป็นการมอบหมายให้บุคคลที่เห็นว่า

เหมาะสมทหาหน้าที่ใกล้เคียง เช่น กรณีที่รัฐบาลสหรัฐอเมริกาสมัยประธานาธิบดี โรนัล เรแกน ได้เคยแต่งตั้งให้นายฟิลิป ฮาบิบ ทหาหน้าที่ใกล้เคียงกรณีพิพาท ระหว่างอิสราเอลกับรัฐอาหรับ ในปัญหาเลบานอน เป็นต้น

ขอบเขตของการจัดเจรจาเกี่ยวกับการ

ใกล้เคียง มีค่อนข้างจำกัดและขาดกระบวนการที่จะตรวจสอบข้อเท็จจริงและ ข้อกฎหมาย ดังนั้น ในอนาคตที่จะเป็นไปได้มากที่สุดก็คือ วิธีการทั้งสองจะเป็น เพียงวิธีการขั้นต้นก่อนจะเข้าสู่เทคนิคเฉพาะของการประนอม การไต่สวน และการระงับข้อพิพาทโดยองค์การสหประชาชาติ¹³

ส่วนการประนอมนั้นมีความหมายที่ กว้างและแคบ ในความหมายกว้างจะครอบคลุมวิธีการทั้งปวงที่จะทำให้อพิพาท นั้นระงับไปโดยฉันทมิตรด้วยความช่วยเหลือจากรัฐอื่น ๆ องค์การที่เป็นกลาง หรือ โดยคณะกรรมการ ในความหมายแคบจะมีความหมายถึงการเสนอข้อพิพาท เข้าสู่คณะกรรมการหรือคณะกรรมการเพื่อจัดทำรายงานพร้อมด้วยข้อเสนอ ให้กับฝ่ายต่าง ๆ เพื่อการระงับข้อพิพาท ข้อเสนอเช่นว่านี้จะไม่มีผลผูกพันฝ่าย ต่าง ๆ ในข้อพิพาท โดยฝ่ายต่าง ๆ มีอิสระที่จะพิจารณาว่าจะรับข้อเสนอเพื่อ การระงับข้อพิพาทนั้นหรือไม่ ซึ่งเงื่อนไขประการนี้ส่งผลให้มีการใช้การประนอม เพื่อการระงับข้อพิพาทในทุกประเภทและทุกสถานการณ์¹⁴

สำหรับการไต่สวนนั้น มีวัตถุประสงค์เพื่อ ค้นหาข้อเท็จจริงซึ่ง เป็นพื้นฐานของข้อพิพาทเพื่อที่จะยุติข้อพิพาทดังกล่าว ดัง เช่น กรณีที่มีการพิพาทเกี่ยวกับการกำหนดเขตแดน ก็มักจะมีการแต่งตั้งคณะกรรมการ

¹³J.G. Starke , Introduction to International Law , Ninth Edition. (Butterworth & Co.(Publishers) Ltd., 1984), P. 489.

¹⁴Ibid.

เพื่อไต่สวนข้อเท็จจริงในทางภูมิศาสตร์และประวัติศาสตร์ ซึ่งเป็นเรื่องที่ได้แย้งกันแล้วทำการรวบรวมข้อเท็จจริงดังกล่าวเพื่อให้ฝ่ายที่พิพาทได้ตกลงกัน โดยทั่วไปผู้ที่ทำหน้าที่ในการไต่สวนไม่มีหน้าที่เสนอข้อ เสนอแนะว่าฝ่ายใดจะเป็นผู้รับผิดชอบซึ่งต่างไปจากการประนอม และรายงานการไต่สวนดังกล่าวไม่ก่อให้เกิดพันธกรณีต่อฝ่ายที่พิพาทให้ต้องดำเนินการอย่างหนึ่งอย่างใดต่อไป

ข้อพิพาทระหว่างประเทศที่เกิดขึ้น อาจนำวิธีการข้อพิพาทข้างต้นเพียงวิธีการหนึ่งวิธีการเดียว หรือผสมกันหรือใช้โดยสัมพันธ์กัน ก็ได้

การระงับข้อพิพาทระหว่างประเทศด้วยวิธีอนุญาโตตุลาการและศาลยุติธรรมระหว่างประเทศ พิจารณาได้ดังนี้

(1) อนุญาโตตุลาการ

โดยทั่วไปแล้ว อนุญาโตตุลาการที่จะใช้ระงับข้อพิพาทระหว่างประเทศมีการดำเนินงานเช่นเดียวกับอนุญาโตตุลาการตามกฎหมายวิธีสบัญญัติทั่วไป กล่าวคือ จะมีการเสนอข้อพิพาทให้กับคณะบุคคล ที่รัฐคู่พิพาทเลือกขึ้นมา และคณะบุคคลเหล่านี้ก็จะทำการตัดสินโดยไม่จำเป็นต้องพิจารณาเฉพาะข้อกฎหมายเพียงอย่างเดียว

อนุญาโตตุลาการในรูปแบบปัจจุบันมีที่มาจากสนธิสัญญา Jay ระหว่างสหรัฐอเมริกากับสหราชอาณาจักร และมีการพัฒนาต่อมาจนมีการประมวลเป็นกฎหมายว่าด้วยอนุญาโตตุลาการในการประชุมที่กรุงเฮก เมื่อปี ค.ศ. 1899 และมีการจัดตั้งศาลประจำอนุญาโตตุลาการ (Permanent Court of Arbitration) โดยผลของการประชุมที่กรุงเฮก เมื่อปี ค.ศ. 1907

ศาลประจำอนุญาโตตุลาการที่จัดตั้งขึ้นเป็นสถาบันที่มีลักษณะแตกต่างไปจากศาลในความหมายทั่วไป เพราะ ไม่มีผู้พิพากษาประจำ แต่จะมีรายนามของผู้พิพากษาผู้ทรงคุณวุฒิซึ่ง เสนอโดยรัฐภาคีอนุสัญญาโดย เสนอมารัฐละ 4 คน ประกอบกันขึ้นเป็นบัญชีรายชื่อ เมื่อมีข้อพิพาทเกิดขึ้นและรัฐคู่พิพาทมีความประสงค์จะใช้วิธีอนุญาโตตุลาการ โดยเสนอให้ศาลประจำอนุญาโต

ตุลาการพิจารณา รัฐที่พิพาทแต่ละรัฐก็จะเสนอตั้งอนุญาโตตุลาการ 2 คน ซึ่งเป็นคนสัญชาติคนไม่เกินหนึ่งคน หรือเลือกจากบุคคลที่ตนได้เสนอชื่อไว้ในบัญชีรายชื่อและอนุญาโตตุลาการเหล่านี้จะเลือกประธาน 1 คน เพื่อเป็นผู้ชี้ขาด คำชี้ขาดจะเป็นไปตามเสียงข้างมาก

อาจกล่าวได้ว่า ถ้าหากรัฐต่าง ๆ ต้องการให้ข้อพิพาทที่เกิดขึ้น หรืออาจเกิดขึ้นในอนาคตได้รับการระงับโดยองค์กรที่มีคำชี้ขาดหรือคำตัดสินที่มีลักษณะบังคับและผูกพันแล้ว วิธีอนุญาโตตุลาการจะเป็นที่นิยมใช้กันแพร่หลายที่สุด ทั้งนี้ จะสังเกตได้จากสนธิสัญญาต่าง ๆ ในระยะหลังไม่ว่าจะเป็นสนธิสัญญาสองฝ่ายหรือสนธิสัญญาหลายฝ่ายจะนิยมใช้อนุญาโตตุลาการเพื่อเป็นวิธีการระงับข้อพิพาทระหว่างประเทศ เหตุผลของเรื่องอาจเป็นเพราะวิธีอนุญาโตตุลาการเหมาะสมกว่าการใช้ศาลยุติธรรมระหว่างประเทศ ในแง่ของกรณีพิพาทที่เป็นเรื่อง เฉพาะหรือเป็นเรื่องทางเทคนิค การไม่จำเป็นต้องเปิดเผยคำชี้ขาดต่อสาธารณชนหากรัฐที่พิพาทมีข้อตกลงกันเช่นนั้น คำชี้ขาดที่ต่ำกว่า รวมทั้งความยืดหยุ่นต่าง ๆ ที่วิธีอนุญาโตตุลาการมีมากกว่าศาลยุติธรรมระหว่างประเทศ

(2) ศาลยุติธรรมระหว่างประเทศ

การระงับข้อพิพาทโดยศาลยุติธรรมระหว่างประเทศได้แก่กรณีข้อพิพาทระหว่างประเทศได้รับการระงับโดยองค์กรทางศาลระหว่างประเทศที่ได้รับการจัดตั้งขึ้น โดยที่คำพิพากษาขององค์กรทางศาลดังกล่าวเป็นไปตามหลักกฎหมายและก่อให้เกิดพันธกรณีแก่รัฐที่พิพาท

องค์กรทางศาลระหว่างประเทศที่กล่าวถึงข้างต้นในปัจจุบันก็คือ ศาลยุติธรรมระหว่างประเทศ (International Court of Justice) ซึ่งอยู่ที่กรุงเฮก และเป็นองค์กรที่ต่อเนื่องมาจากศาลประจายยุติธรรมระหว่างประเทศ (Permanent Court of International Justice) ศาลยุติธรรมระหว่างประเทศได้รับการจัดตั้งขึ้นตามภาค 14 (มาตรา 92 - 96) แห่งกฎบัตรสหประชาชาติ โดยมาตรา 92 ได้บัญญัติให้ศาลยุติธรรมระหว่างประเทศเป็นองค์กรทางตุลาการอันสำคัญของสหประชาชาติ

มีหน้าที่ตามธรรมนูญผนวกท้าย ซึ่งยึดถือธรรมนูญของศาลประจำยุติธรรมระหว่างประเทศเป็นมูลฐาน และถือเป็นส่วนหนึ่งส่วนเดียวกับกฎบัตรฉบับปัจจุบัน ตรงกันข้ามกับศาลก่อนหน้านี้ กล่าวคือ ศาลประจำยุติธรรมระหว่างประเทศ ซึ่งไม่เป็นองค์กรของสันนิบาตชาติ แม้ว่าจะมีความเกี่ยวพันกันอยู่บ้างก็ตาม

ศาลยุติธรรมระหว่างประเทศ

มีกระบวนการพิจารณาการดำเนินงาน การพิจารณาพิพากษาคดี ตามธรรมนูญศาลยุติธรรมระหว่างประเทศ มีเขตอำนาจศาลเหนือภาคีของธรรมนูญศาลฯ ที่เป็นรัฐ (ไม่ว่าจะเป็นสมาชิกของสหประชาชาติหรือไม่) และมีเขตอำนาจที่จะพิจารณาคดีรัฐอื่นที่มีใช้ภาคีของธรรมนูญศาลแต่ได้ปฏิบัติตามเงื่อนไขที่คณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติกำหนด¹⁵ และมีอำนาจในการให้ความเห็นแนะนำ (advisory opinions) แก่สมัชชาหรือคณะมนตรีความมั่นคง รวมถึงองค์กรอื่นของสหประชาชาติและทบวงการชำนัญพิเศษที่ได้รับมอบอำนาจจากสมัชชา

เมื่อคดีขึ้นมาสู่การพิจารณาของศาล

ศาลจะใช้หลักเกณฑ์ตามมาตรา 38 ของธรรมนูญศาล เป็นหลักในการพิจารณาวินิจฉัยซึ่งก็คือ สนธิสัญญาระหว่างประเทศ จารีตประเพณีระหว่างประเทศ ซึ่งเป็นที่เห็นโดยชัดแจ้งว่าได้รับการปฏิบัติกันทั่วไปจนยอมรับกันว่าเป็นกฎหมาย กฎเกณฑ์ทั่วไปของกฎหมายซึ่งอารยประเทศรับรอง และคำพิพากษาของศาลและความคิดเห็นของนักนิติศาสตร์ และหลักเกณฑ์อื่น ๆ เช่น หลักความเที่ยงธรรม (ex aequo et bono) มาประกอบเป็นเครื่องพิจารณาวินิจฉัย

คำพิพากษาของศาลเป็นไปตาม

เสียงข้างมากและถึงที่สุด ผู้พันคู่กรณีให้ปฏิบัติตาม หากคู่กรณีไม่ปฏิบัติตามคำพิพากษา สหประชาชาติก็มีมาตรการที่จะให้คู่กรณีปฏิบัติตามได้ ทั้งนี้ เป็นไปตามมาตรา 94 ของกฎบัตรฯ ที่ว่า

¹⁵มติคณะมนตรีความมั่นคง 15 ตุลาคม 1946.

"1. สมาชิกแต่ละประเทศของสหประชาชาติรับที่จะอนุวัติตามคำวินิจฉัยของศาลยุติธรรมระหว่างประเทศในคดีใด ๆ ที่ตนตกเป็นฝ่าย

2. ถ้าผู้เป็นฝ่ายในคดีฝ่ายใดไม่ปฏิบัติตามข้อผูกพันซึ่งตกอยู่แก่ตนตามคำพิพากษาของศาล ผู้เป็นฝ่ายอีกฝ่ายหนึ่งอาจร้องเรียนไปยังคณะมนตรีความมั่นคง ซึ่งถ้าเห็นจำเป็นก็อาจทำคำแนะนำหรือวินิจฉัยมาตรการที่จะดำเนินเพื่อยังผลให้เกิดแก่คำพิพากษานั้น"

นอกจากนี้วิธีการต่าง ๆ ที่กล่าวข้างต้น องค์การสหประชาชาติเองก็มีหน้าที่ในการระงับข้อพิพาทระหว่างประเทศในฐานะที่องค์การสหประชาชาติเป็นผู้สืบทอดเจตนารมณ์ของสันนิบาตชาติ สหประชาชาติจึงได้มีวัตถุประสงค์หลักประการหนึ่ง เกี่ยวกับการระงับข้อพิพาทระหว่างประเทศโดยสันติวิธี และโดยผลของมาตรา 2 วรรคสาม ของกฎบัตรฯ สมาชิกทั้งปวง จะต้องระงับกรณีพิพาทระหว่างประเทศของตนโดยสันติวิธีในลักษณะการเช่นที่จะไม่เป็นอันตรายแก่สันติภาพและความมั่นคงระหว่างประเทศและความยุติธรรม

หน้าที่และความรับผิดชอบข้างต้นตกอยู่กับองค์การทางการเมืองทั้งสองของสหประชาชาติ ซึ่ง ได้แก่ สมัชชา และคณะมนตรีความมั่นคง ในบางกรณีเลขาธิการองค์การสหประชาชาติก็มีบทบาทสำคัญในการระงับข้อพิพาทระหว่างประเทศอีกด้วย

สมัชชาจะมีอำนาจหน้าที่แนะนำมาตรการเพื่อการปรับปรุงโดยสันติแห่งสถานการณ์ใด ๆ ซึ่งเห็นว่ามันจะเสื่อมเสียแก่สวัสดิการทั่ว ๆ ไปหรือสัมพันธ์ไมตรีระหว่างนานาชาติ รวมทั้งสถานการณ์ซึ่งเป็นผลมาจากการละเมิดบทบัญญัติแห่งกฎบัตรฉบับปัจจุบัน อันได้กำหนดความมุ่งหมายและหลักการของสหประชาชาติไว้ ทั้งนี้ โดยมีพึงต้องคำนึงถึงแหล่งกำเนิด¹⁶ แต่สมัชชาจะไม่ทำคำแนะนำใด ๆ เกี่ยวกับกรณีพิพาทหรือสถานการณ์ที่คณะมนตรี

¹⁶กฎบัตรสหประชาชาติ มาตรา 14

ความมั่นคงกำลังปฏิบัติหน้าที่อันได้รับมอบหมายตามกฎหมายฉบับปัจจุบันอยู่ นอกจาก
คณะมนตรีความมั่นคงจะร้องขอ¹⁷

คณะมนตรีความมั่นคงจะมีอำนาจหน้าที่
ในด้านการรักษาสันติภาพที่เด่นกว่า ดังจะเห็นได้จากมาตรา 24 วรรคหนึ่ง ของ
กฎบัตรฯ ที่ว่า

"1. เพื่อให้เป็นที่แน่นอนใจในการดำเนินการ
การของสหประชาชาติอย่างทันทั่วทั้งและเป็นผลจริงจัง สมาชิกของสหประชาชาติ
จึงมอบความรับผิดชอบโดยประมุขสำหรับการดำรงไว้ซึ่งสันติภาพและความมั่นคง
ระหว่างประเทศให้แก่คณะมนตรีความมั่นคงและตกลงว่าในการปฏิบัติหน้าที่ตาม
ความรับผิดชอบนี้คณะมนตรีความมั่นคงย่อมกระทำในนามของสมาชิก"
ซึ่งถ้าจะกล่าวกันอย่างกว้าง ๆ แล้ว คณะมนตรีความมั่นคงจะปฏิบัติหน้าที่ข้างต้น
ในสองประการ คือการระงับข้อพิพาทซึ่งอาจเป็นอันตรายต่อสันติภาพและ
ความมั่นคงระหว่างประเทศ คณะมนตรีความมั่นคงอาจมีข้อเสนอแนะให้รัฐ
ที่พิพาทระงับข้อพิพาทนั้นด้วยวิธีการต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นการเจรจา การได้สวน
การไกล่เกลี่ย การประนอม หรือการใช้อนุญาโตตุลาการ และศาลยุติธรรม
ระหว่างประเทศ หรืออาจเสนอแนะกระบวนการหรือวิธีการที่เหมาะสมใน
การระงับข้อพิพาทนั้น และในกรณีที่มีการกระทำที่คุกคามต่อสันติภาพหรือ
มีการรุกรานกัน คณะมนตรีความมั่นคงก็มีอำนาจที่จะ เสนอข้อเสนอแนะหรือดำเนิน
มาตรการใด ๆ เพื่อรักษาไว้ซึ่งสันติภาพและความมั่นคงระหว่างประเทศ และ
อาจเรียกร้องให้ฝ่ายต่าง ๆ ปฏิบัติตามมาตรการชั่วคราวที่กำหนดขึ้น และตาม
มาตรา 41 ถึงมาตรา 47 ของกฎบัตรฯ คณะมนตรีความมั่นคงสามารถดำเนิน
มาตรการต่าง ๆ เพื่อยังผลให้เกิดแก่ควาวิญฉัยของคณะมนตรีความมั่นคง ซึ่งไม่

¹⁷ Ibid., มาตรา 12 วรรคหนึ่ง

จำกัดแต่เฉพาะมาตรการบังคับอย่าง เช่น การตัดความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจ
เท่านั้น แต่ยังรวมไปถึงการใช้กำลังอาวุธแก่รัฐที่ไม่ยอมปฏิบัติตามคำวินิจฉัยด้วย
ในส่วนของเลขาธิการองค์การ

สหประชาชาตินั้น มาตรา 99 ของกฎบัตรฯ ได้บัญญัติว่า

"เลขาธิการอาจนำเรื่องใด ๆ ซึ่งตาม
ความเห็นของตนอาจคุกคามการธำรงไว้ซึ่งสันติภาพและความมั่นคงระหว่าง
ประเทศ มาเสนอให้คณะมนตรีความมั่นคงทราบ"

เท่ากับว่า กฎบัตรฯ ได้ให้อำนาจเลขาธิการองค์การสหประชาชาติในการระงับ
ข้อพิพาทโดยใช้วิธีการเรียกร้องให้คณะมนตรีความมั่นคง เข้าไปแทรกแซง
ในกรณีที่รัฐสมาชิกรัฐหนึ่งรัฐใดไม่อาจร้องขอเองได้

นอกจากนี้ กฎบัตรสหประชาชาติยังได้
บัญญัติรับรององค์การระหว่างประเทศอื่น ๆ ในระดับภูมิภาค ที่จัดตั้งขึ้นโดยมี
ความมุ่งหมายและหลักการที่สอดคล้องกับกฎบัตรสหประชาชาติ ในเรื่องของการ
ธำรงไว้ซึ่งสันติภาพและความมั่นคงระหว่างประเทศที่เห็นว่าเหมาะสม โดย
ได้เน้นให้รัฐที่เข้าร่วมองค์การระหว่างประเทศในระดับภูมิภาคดังกล่าว "จะต้อง
พยายามทุกวิถีทางที่จะบรรลุถึงการระงับกรณีพิพาทแห่งท้องถิ่นโดยสันติ โดยอาศัย
ข้อตกลงส่วนภูมิภาคหรือโดยทบวงการตัวแทนส่วนภูมิภาคเช่นว่านั้น ก่อนที่จะเสนอ
กรณีพิพาทเหล่านั้นไปยังคณะมนตรีความมั่นคง"¹⁸ ซึ่งโดยส่วนใหญ่ข้อตกลงส่วน
ภูมิภาคก็จะบัญญัติถึงวิธีการระงับข้อพิพาทไว้ภายใน โดยมีโครงสร้างในลักษณะ
ที่สำคัญไม่แตกต่างไปจากโครงสร้างของวิธีการตามที่กำหนดไว้ในระบบของ
องค์การสหประชาชาติแต่อย่างใด¹⁹

¹⁸ Ibid., มาตรา 52 วรรคสอง

¹⁹ วีระ โลจายะ, กฎหมายระหว่างประเทศ หน้าที่ 1 - 6,
(สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช: กรุงเทพมหานคร, 2531), หน้า 316.

วิธีการต่าง ๆ ที่บัญญัติไว้ในกฎบัตร

สหประชาชาติ ได้รับนามาบัญญัติไว้ในมาตราต่าง ๆ ของอนุสัญญากฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 โดยเฉพาะในมาตรา 287 และในภาคผนวกท้ายอนุสัญญา เช่น การประνομ อนุญาโตตุลาการ และการระงับทางศาล (คือศาลกฎหมายทะเล ระหว่างประเทศ) ดังนั้น เมื่อเกิดข้อพิพาทขึ้นรัฐภาคีตามอนุสัญญานี้ไม่ว่าจะเป็น ภาคีของกฎบัตรสหประชาชาติหรือไม่ ก็สามารถระงับข้อพิพาทดังกล่าวโดยอาศัย วิธีการต่าง ๆ ข้างต้น และเมื่อบรรลุผลก็ย่อมถือว่าข้อพิพาทเกี่ยวกับการตีความ หรือการใช้ออนุสัญญากฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 ได้รับการระงับลงแล้ว

2.2.1.2 การระงับข้อพิพาทโดยสันติวิธีโดยวิธีที่

คู่พิพาทตกลงกัน

นอกจากอนุสัญญากฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 จะ ได้บัญญัติถึงการแสวงหาทางแก้ไขข้อพิพาทโดยสันติวิธีโดยวิธีการต่าง ๆ ที่บัญญัติไว้ในมาตรา 33 วรรคหนึ่ง ของกฎบัตรสหประชาชาติแล้ว อนุสัญญาฯ ยัง เปิดช่องให้คู่พิพาทสามารถตกลงกันในเวลาใด ๆ ก็ได้ในการระงับข้อพิพาท ระหว่างกันเกี่ยวกับการตีความหรือการใช้ออนุสัญญาฯ โดยสันติวิธีใด ๆ ที่รัฐ เหล่านั้นเลือก²⁰ ซึ่งเท่ากับเป็นการย้ำถึงอำนาจอธิปไตยของรัฐที่ว่า แม้จะได้ เข้าเป็นภาคีอนุสัญญาแล้ว แต่รัฐก็ยังมีสิทธิที่จะเลือกกระบวนการเพื่อการระงับ ข้อพิพาทอยู่ และยังสามารถจะตกลงกัน "ในเวลาใด ๆ ก็ได้" ที่จะไม่ใช้วิธีการ ระงับข้อพิพาทที่เสนอไว้ในภาค 15 แล้วไปใช้การระงับข้อพิพาทโดย สันติวิธีใด ๆ ที่ตนจะเลือก

การเปิดโอกาสให้คู่พิพาทตกลงกันที่จะ เลือกวิธีการระงับข้อพิพาทโดยสันติวิธีใด ๆ นอกเหนือจากที่เสนอไว้ในอนุสัญญาฯ ยังครอบคลุมไปถึงความตกลงทั่วไป ความตกลงส่วนภูมิภาค ความตกลงทวิภาคี

²⁰United Nations Convention on the Law of the Sea 1982 hereinafter called "Law of the Sea Convention", Article 280.

หรือความตกลงอื่นใด ด้วย ทั้งนี้ อนุสัญญากฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 ได้
 ยอมรับให้มีการใช้วิธีการระงับข้อพิพาทโดยสันติวิธีตามความตกลงดังกล่าวก่อน
 ที่จะใช้วิธีการระงับข้อพิพาทตามอนุสัญญาฯ โดยมีข้อจำกัดว่า กระบวนการ
 เหล่านี้จะต้องเป็น "วิธีดำเนินการซึ่งมีการวินิจฉัยซึ่งมีผลบังคับ"²¹ ดังนั้น
 ถ้าความตกลงข้างต้นเป็นเพียงการระงับข้อพิพาทที่ไม่มีการวินิจฉัยซึ่งมีผลบังคับ
 เช่น เป็นการไกล่เกลี่ยหรือการประนอม คู่พิพาทก็ไม่อาจจะอ้างการระงับ
 ข้อพิพาทตามความตกลงฯ ดังกล่าว แทนวิธีการระงับข้อพิพาทที่เสนอไว้ใน
 อนุสัญญา แต่ยังสามารถระงับข้อพิพาทโดยสันติวิธีในวิธีการอื่น ๆ ได้

การให้รัฐคู่พิพาทตกลงกันที่จะเลือกวิธี
 การระงับข้อพิพาทระหว่างกันโดยสันติวิธีนอกเหนือไปจากวิธีการระงับข้อพิพาท
 ที่เสนอไว้ในอนุสัญญาฯ เป็นไปในเงื่อนไขที่ว่า วิธีการดังกล่าวจะเป็นผลให้มีการ
 การเสนอข้อพิพาทดังกล่าวสู่วิธีการระงับข้อพิพาทที่มีลักษณะบังคับตามภาค 15
 ของอนุสัญญาฯ เมื่อรัฐคู่พิพาทไม่สามารถระงับข้อพิพาทระหว่างกัน โดยอาศัย
 วิธีการที่ตกลงกันได้ และความตกลงระหว่างคู่พิพาทนั้นมิได้ตัดโอกาสที่จะใช้
 วิธีดำเนินการอย่างอื่นต่อไป²² หรือถ้าคู่พิพาทได้ตกลงกันในเรื่องช่วงจำกัดของ
 เวลา กรณีข้างต้นก็จะใช้บังคับเฉพาะเมื่อช่วงจำกัดของเวลานั้นสิ้นสุดลงแล้ว²³

2.2.2 รูปแบบของการระงับข้อพิพาทที่เสนอไว้ในอนุสัญญา
 กฎหมายทะเล ค.ศ. 1982

2.2.2.1 การระงับข้อพิพาทโดยวิธีประนอมที่มี
 ลักษณะบังคับ

ในเบื้องต้นขอทำความเข้าใจก่อนว่า
 รูปแบบของการระงับข้อพิพาทด้วย "วิธีประนอม" ที่ได้เสนอไว้ในอนุสัญญา

²¹Ibid., Article 282.

²²Ibid., Article 281 PAR 1

²³Ibid., Article 281 PAR 2

กฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 นั้น มีทั้ง "การประนีประนอมโดยสมัครใจ" (Voluntary Conciliation) ดังเช่นที่ปรากฏในมาตรา 284 และในภาคผนวก 5 ตอนที่ 1 ทำนองสัญญาฯ กับ "การประนีประนอมที่มีลักษณะบังคับ" (Compulsory Conciliation) ดังเช่นที่ปรากฏในมาตรา 297 วรรคสอง (บี) วรรคสาม (บี) มาตรา 298 วรรคหนึ่ง (เอ) (1) และในภาคผนวก 5 ตอนที่ 2 ทำนองสัญญาฯ ข้อแตกต่างของการประนีประนอมทั้งสองประการก็คือ การใช้การประนีประนอมโดยสมัครใจจะเกิดขึ้นเมื่อคู่พิพาทตกลงใจจะใช้วิธีการนี้และฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดยังมีสิทธิที่จะปฏิเสธการเชิญให้เสนอข้อพิพาทเพื่อการประนีประนอมได้ และให้ถือว่าวิธีดำเนินการประนีประนอมสิ้นสุดลง²⁴ แต่การประนีประนอมที่มีลักษณะบังคับนั้น อีกฝ่ายหนึ่งในข้อพิพาทต้องผูกพันยอมรับวิธีดำเนินการประนีประนอมที่ฝ่ายหนึ่งในข้อพิพาทตามภาค 15 ตอน 3 ได้เริ่มกระบวนการ²⁵ การไม่ตอบรับหรือการไม่ยอมรับกระบวนการพิจารณาดังกล่าวจะไม่เป็นอุปสรรคต่อกระบวนการพิจารณา²⁶ แต่ข้อที่เหมือนกันก็คือ รายงานของคณะกรรมการประนีประนอมรวมทั้งข้อสรุปหรือข้อเสนอแนะจะ ไม่มีผลผูกพันฝ่ายต่าง ๆ²⁷

วิธีการประนีประนอมโดยสมัครใจตามมาตรา 284 จะเริ่มกระบวนการพิจารณาเมื่อฝ่ายต่าง ๆ ในข้อพิพาทได้ตกลงกันที่จะให้มีการประนีประนอมและฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดได้แจ้งเป็นลายลักษณ์อักษรถึงอีกฝ่ายหนึ่งหรือฝ่ายอื่น ๆ ในข้อพิพาท²⁸ เพื่อให้เสนอข้อพิพาทสู่การประนีประนอม ถ้าการเชิญนั้นไม่ได้รับการยอมรับหรือฝ่ายต่าง ๆ ไม่เห็นด้วยกับวิธีการประนีประนอมนั้น ก็ต้องถือว่าการประนีประนอมสิ้นสุดลง²⁹

²⁴ Ibid., Article 284 PAR 3

²⁵ Annex V CONCILIATION , Article 11.

²⁶ Ibid., Article 12.

²⁷ Ibid., Article 7 PAR 2 and Article 14.

²⁸ Ibid., Article 1.

²⁹ Law of the Sea Convention , Article 284 PAR 3.

แต่ถ้าการ เชิญนั้นได้รับการยอมรับและฝ่ายต่าง ๆ เห็นด้วยกับวิธีการประนอมที่จะนำมาใช้ ฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดอาจเสนอข้อพิพาทตามวิธีการประนอมนั้นได้³⁰ กระบวนการต่อไปก็จะเป็นเรื่องของการแต่งตั้งผู้ประนอม โดยควรจะ เลือกจากบัญชีรายชื่อผู้ประนอมที่รัฐภาคีได้เสนอไว้ประกอบกันขึ้นเป็นคณะกรรมการการประนอม คณะกรรมการฯ จะพิจารณากำหนดวิธิตำเนินการของตนเอง และจะพยายามหาทางแก้ไขปัญหาที่เป็นที่ยอมรับของทุกฝ่าย แล้วจัดทำรายงานของคณะกรรมการฯ รวมทั้งข้อสรุปและข้อเสนอแนะไว้กับเลขาธิการสหประชาชาติ ซึ่งจะต้องส่งต่อไปให้ฝ่ายต่าง ๆ ในข้อพิพาททันที³¹ ทั้งรายงานข้อสรุป และข้อเสนอแนะ จะไม่มีผลผูกพันฝ่ายต่าง ๆ วิธีการประนอมจะถือว่าสิ้นสุดเมื่อ

(1) การระงับข้อพิพาทบรรลุผลสำเร็จ

(2) ฝ่ายต่าง ๆ ได้ยอมรับรายงานของ

คณะกรรมการฯ

(3) ฝ่ายหนึ่ง ได้ปฏิเสธรายงานของคณะกรรมการฯ

โดยแจ้ง เป็นลายลักษณ์อักษรถึง เลขาธิการสหประชาชาติ และ

(4) เมื่อสิ้นสุดระยะเวลาสามเดือนนับ

จากวันที่คณะกรรมการฯ ส่งรายงานให้ฝ่ายต่าง ๆ

ทั้งนี้ เว้นแต่จะมีการตกลงกันเป็นอย่างอื่น

สำหรับวิธีการประนอมโดยการ

บังคับนั้นจะเป็นเสมือนช่องทางสุดท้ายสำหรับการระงับข้อพิพาทในกรณีที่มีฝ่ายหนึ่งไม่อยู่ภายใต้พันธะที่จะเข้าสู่การวินิจฉัยที่มีผลบังคับ โดยเฉพาะเมื่อเป็นข้อพิพาทเกี่ยวกับสิทธิอธิปไตยหรือเขตอำนาจบางประการ คือ ข้อพิพาทเกี่ยวกับการวิจัยวิทยาศาสตร์ทางทะเล ตามมาตรา 297 วรรคสอง (บี) ข้อพิพาทเกี่ยวกับการประมงตามมาตรา 297 วรรคสาม (บี) หรือข้อพิพาทเกี่ยวกับการกำหนด

³⁰ Ibid., Article 284 PAR 2.

³¹ Annex V CONCILIATION, Article 7.

เขตทางทะเลตามมาตรา 298 วรรคหนึ่ง (เอ) (1) ซึ่งเมื่อมีข้อพิพาทในเรื่องดังกล่าวเกิดขึ้น อีกฝ่ายหนึ่งก็จะเสนอให้มีการระงับด้วยวิธีการประนีประนอม โดยการบังคับได้เพียงวิธีเดียว ซึ่งฝ่ายที่ไม่อยู่ภายใต้พันธะที่จะเข้าสู่การวินิจฉัยที่มีผลบังคับไม่อาจปฏิเสธได้ และแม้จะไม่ยอมรับกระบวนการพิจารณา ก็จะไม่เป็นอุปสรรคแก่การดำเนินการกระบวนการพิจารณาต่อไป เพียงแต่ผลของการพิจารณา (คือรายงานของคณะกรรมการการประนีประนอม รวมทั้งข้อสรุปหรือข้อเสนอแนะ) จะไม่มีผลผูกพันให้ต้องปฏิบัติตาม และไม่มีพันธะที่จะต้องอาศัยวิธีการอื่นเพื่อการระงับข้อพิพาทต่อไป เว้นแต่จะได้ตกลงกัน

2.2.2.2 การระงับข้อพิพาทโดยวิธีดำเนินการภาคบังคับซึ่งมีการวินิจฉัยที่มีผลบังคับ (compulsory procedures entailing binding decision)

ในส่วนนี้จะได้กล่าวถึงวิธีดำเนินการเพื่อการระงับข้อพิพาทที่มีลักษณะบังคับและนำมาซึ่งการวินิจฉัยที่มีผลบังคับ (การประนีประนอมที่มีลักษณะบังคับที่กล่าวถึงก่อนหน้านี้เป็นวิธีการที่มีลักษณะบังคับแต่ไม่มีการวินิจฉัยที่มีผลบังคับ) ซึ่งจะเป็นเรื่องของศาลต่าง ๆ* ที่มีเขตอำนาจเหนือข้อพิพาทที่มีการเสนอให้พิจารณาและมีอำนาจให้คำวินิจฉัยที่มีผลผูกพันให้ทุกฝ่ายในข้อพิพาทต้องปฏิบัติตาม³²

ถ้าเราจะพิจารณาในแง่ที่ว่า forum ต่าง ๆ เพื่อการระงับข้อพิพาทอันนำมาซึ่งการวินิจฉัยที่มีผลบังคับซึ่งเป็นเรื่องของสถาบันศาลที่ใช้กันอยู่ในปัจจุบันไม่ว่าจะเป็นศาลยุติธรรมระหว่างประเทศและศาลอนุญาโตตุลาการระหว่างประเทศ ที่มีอยู่ในปัจจุบันไม่เพียงพอ หรือไม่

*คำว่า "ศาล" ในที่นี้และต่อไปนี้เป็นถ้อยคำกลางที่ขอใช้แทนทั้งคำว่า "Court" และ "Tribunal".

³²Law of the Sea Convention , Article 296 PAR 1.

เหมาะสม หรือมีข้อบกพร่องอย่างไร จึงต้องมีการจัดตั้ง forum ขึ้นใหม่ในอนุสัญญากฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 ไม่ว่าจะเป็นศาลกฎหมายทะเลระหว่างประเทศ ศาลอนุญาโตตุลาการ และศาลอนุญาโตตุลาการพิเศษ ก็มีข้อพิจารณาได้ว่า การจัดตั้งศาลกฎหมายทะเลระหว่างประเทศให้มีลักษณะเป็น "สถาบันศาล" แห่งใหม่ เกิดขึ้นจากการเรียกร้องของรัฐที่กำลังพัฒนาที่มีความไม่มั่นใจในศาลยุติธรรมระหว่างประเทศ ที่ตนเองไม่มีส่วนร่วมในการก่อตั้ง นอกจากนี้ก็ยังมีข้อโต้แย้งเกี่ยวกับคุณสมบัติของผู้พิพากษาและการเข้าถึงศาล กล่าวคือผู้พิพากษาของศาลยุติธรรมระหว่างประเทศจะเป็นนักกฎหมาย จึงไม่เหมาะกับการพิจารณาคดีที่มีได้พิพาทกันแต่เฉพาะในปัญหาข้อกฎหมาย แต่จะมีขอบเขตครอบคลุมปัญหาในด้านเทคนิคและการบริหารด้วย การพิจารณาตัดสินจึงควรกระทำโดยผู้มีความรู้เชี่ยวชาญในสาขากฎหมายทะเลโดยเฉพาะ มากกว่า นอกจากนี้ธรรมนูญศาลยุติธรรมระหว่างประเทศได้จำกัดการเข้าถึงศาลให้จำกัดเฉพาะรัฐ ในขณะที่กิจการในกฎหมายทะเลจะรวมถึงสถาบันอื่นนอกเหนือไปจากรัฐภาคี จากความไม่เหมาะสมและความไม่คล่องตัว เช่นว่านี้จึงจำเป็นต้องมีการจัดตั้งศาลกฎหมายทะเลระหว่างประเทศขึ้นมาเป็นสถาบันศาลแห่งใหม่

สำหรับการจัดตั้งศาลอนุญาโตตุลาการขึ้นมาเป็น forum ใหม่จากศาลอนุญาโตตุลาการเดิม นั้น เนื่องมาจากคุณสมบัติของผู้เป็นอนุญาโตตุลาการเอง ที่อนุสัญญากฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 ต้องการผู้เชี่ยวชาญเฉพาะ เกี่ยวกับกิจการทางทะเล ซึ่งไม่จำเป็นต้องเป็นนักกฎหมาย นอกจากนี้ศาลอนุญาโตตุลาการเดิมก็ยังมีปัญหาในการดำเนินการ โดยเฉพาะเมื่อคู่กรณีอีกฝ่ายหนึ่ง ไม่ให้ความร่วมมือในการจัดตั้งอนุญาโตตุลาการฝ่ายตนเอง รวมทั้งยังมีข้อบกพร่องในบางประการ อนุสัญญาฯ จึง ได้จัดตั้งศาลอนุญาโตตุลาการขึ้นใหม่เป็นของตนเอง โดยการวางบทบัญญัติเกี่ยวกับวิธีพิจารณาขึ้นใหม่ เพื่อแก้ไขข้อบกพร่องที่เคยมี

ในส่วน of ศาลอนุญาโตตุลาการพิเศษนั้น มีที่มาจากประเทศในกลุ่มสังคมนิยมที่ยืนยันว่าไม่สามารถจะยอมรับวิธีการระงับ

ข้อพิพาทที่มีลักษณะบังคับโดยฝ่ายที่สามได้เว้นแต่วิธีการอนุญาโตตุลาการพิเศษ ซึ่งจะมีลักษณะเฉพาะในแง่ที่ว่า จะประกอบไปด้วยผู้เชี่ยวชาญในแต่ละด้าน ซึ่งไม่จำเป็นต้องเป็นนักกฎหมาย มาประกอบเป็นองค์คณะเพื่อการระงับข้อพิพาท ผลของคำวินิจฉัย จะเป็นเช่นเดียวกับคำวินิจฉัยที่ให้โดยศาลกฎหมายทะเล ระหว่างประเทศ ศาลยุติธรรมระหว่างประเทศ และศาลอนุญาโตตุลาการ ต่อไป จะขอกล่าวถึงลักษณะสำคัญของ forum ต่าง ๆ เรียงลำดับไปดังนี้

2.2.2.2.1 ศาลกฎหมายทะเลระหว่างประเทศ (The International Tribunal for the Law of the Sea)
ความคิดที่จะจัดตั้งศาล

กฎหมายทะเลระหว่างประเทศให้เป็นองค์กรในรูปของ "ศาล" เพื่ออำนวยความสะดวกยุติธรรมอีกแห่งหนึ่งนอกเหนือไปจากศาลยุติธรรมระหว่างประเทศได้รับความเห็นทั้งในทางสนับสนุนและคัดค้าน ฝ่ายที่สนับสนุนเห็นว่า ข้อพิพาทเฉพาะด้านจะได้รับการพิจารณาวินิจฉัยได้ดีที่สุดก็จากศาลที่จัดตั้งขึ้นเพื่อวัตถุประสงค์เฉพาะ ส่วนฝ่ายที่คัดค้านเห็นว่า เป็นการซ้ำซ้อนกับศาลยุติธรรมระหว่างประเทศและสวนทางกับมาตรา 92³³ ของกฎบัตรสหประชาชาติที่ระบุให้ศาลยุติธรรมระหว่างประเทศเป็นองค์กรหลักในด้านศาลของสหประชาชาติ นอกจากนี้ ยังจะก่อให้เกิดปัญหาเขตอำนาจศาลที่ขัดแย้งกันและยังทำให้ต้องเสียค่าใช้จ่ายในการจัดตั้งกลไกที่จำเป็นเพื่อการดำเนินการพิจารณาอีกด้วย ซึ่งหลังจากการ

³³กฎบัตรสหประชาชาติ

มาตรา 92 ศาลยุติธรรมระหว่างประเทศจะเป็นองค์กรทางตุลาการอันสำคัญของสหประชาชาติ ศาลฯ ต้องปฏิบัติตามหน้าที่ตามธรรมนูญผนวกท้าย ซึ่งยึดธรรมนูญศาลประจายติธรรมระหว่างประเทศเป็นมูลฐาน และซึ่งถือว่าเป็นส่วนหนึ่งส่วนเดียวกับกฎบัตรฉบับปัจจุบัน.

พิจารณาอย่างกว้างขวาง ความคิดเห็นของฝ่ายที่สนับสนุนก็ได้รับการยอมรับทั้งจากประเทศที่พัฒนาแล้วและประเทศที่กำลังพัฒนา

ความแตกต่างที่สำคัญ

ระหว่างศาลกฎหมายทะเลระหว่างประเทศที่จัดตั้งขึ้นใหม่กับศาลยุติธรรมระหว่างประเทศก็คือ ธรรมนูญของศาลกฎหมายทะเลระหว่างประเทศจะอยู่ในภาคผนวก 6 ทำนองสัญญาฯ ซึ่งถือเป็นส่วนอันแบ่งแยกไม่ได้จากอนุสัญญาฯ โดยผลของมาตรา 318³⁴ ดังนั้น เมื่อเข้าเป็นภาคีอนุสัญญากฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 ก็มีผลเท่ากับเป็นภาคีธรรมนูญศาลกฎหมายทะเลโดยอัตโนมัติ ในขณะที่มาตรา 93 ของกฎบัตรสหประชาชาติ คงบัญญัติแต่เพียงว่า สมาชิกทั้งปวงของสหประชาชาติ ย่อมเป็นภาคีแห่งธรรมนูญศาลยุติธรรมระหว่างประเทศโดยพฤตินัย และรัฐซึ่งมิได้เป็นสมาชิกของสหประชาชาติอาจเป็นภาคีแห่งธรรมนูญศาลยุติธรรมระหว่างประเทศได้โดยเงื่อนไขซึ่งสมาชิกจะ ได้กำหนดในแต่ละรายตามคำแนะนำของคณะมนตรีความมั่นคง ความแตกต่างที่สำคัญประการต่อไปก็คือการเน้นให้ศาลโดยส่วนรวมจะต้องมีลักษณะการเป็นตัวแทนของระบบกฎหมายสำคัญของโลก และมีการแจกกระจายตามเขตภูมิศาสตร์อย่างเป็นธรรม³⁵ โดยให้มีสมาชิกไม่น้อยกว่าสามคน

³⁴ Law of the Sea Convention

Article 318 Status of Annexes

The Annexes form an integral part of this Convention and, unless expressly provided otherwise, a reference to this Convention or to one of its Parts includes a reference to the Annexes relating thereto.

³⁵ Annex VI STATUTE OF THE INTERNATIONAL TRIBUNAL FOR THE LAW OF THE SEA , Article 2 PAR 2.

จากแต่ละกลุ่มภูมิศาสตร์ตามที่สมัชชาสหประชาชาติกำหนดไว้³⁶ นอกจากนี้ ยังให้รัฐภาคีสามารถเสนอนามบุคคลเพื่อเป็นสมาชิกของศาลกฎหมายทะเลระหว่างประเทศได้โดยตรง ผลของการเลือกตั้งจะเป็นไปตามเสียงข้างมากของรัฐภาคี³⁷ และข้อแตกต่างที่สำคัญในประการสุดท้ายที่จะขอล่าวถึงก็คือ เรื่องของคู่ความในคดีที่จะมาสู่ศาล ซึ่งศาลกฎหมายทะเลระหว่างประเทศจะเปิดกว้างให้สถาบันอื่นนอกเหนือไปจากรัฐภาคี ในคดีที่บัญญัติไว้อย่างชัดแจ้งในภาค 11 (THE AREA) นาคดีเข้าสู่การพิจารณาของศาลได้³⁸ ในขณะที่มาตรา 34 วรรคหนึ่ง ของธรรมนูญศาลยุติธรรมระหว่างประเทศอนุญาตให้แต่เฉพาะรัฐเท่านั้นที่จะเป็นคู่ความในคดีที่มาสู่ศาลได้

โครงสร้างของศาลกฎหมาย

ทะเลระหว่างประเทศค่อนข้างจะซับซ้อน เพราะนอกจากจะมีศาลกฎหมายทะเลระหว่างประเทศ เป็นองค์กรที่ทำหน้าที่พิจารณาวินิจฉัยคดีต่าง ๆ เช่นเดียวกับศาลยุติธรรมระหว่างประเทศแล้ว ยังมีการแยกย่อยภายในออกเป็นองค์คณะ (CHAMBER) ซึ่งบางองค์คณะมีเขตอำนาจกว้างขวางกว่าศาลกฎหมายทะเลระหว่างประเทศเสียอีก องค์คณะต่าง ๆ ดังกล่าวได้แก่องค์คณะพิเศษ (Special Chambers) และองค์คณะว่าด้วยข้อพิพาทพื้นดินใต้ท้องทะเล (Sea - Bed Disputes Chamber)

องค์คณะพิเศษจัดตั้งขึ้นตาม

มาตรา 15 ของภาคผนวก 6 มีด้วยกัน 2 ลักษณะ คือ องค์คณะพิเศษที่ดำเนินการกับข้อพิพาทเฉพาะ และองค์คณะพิเศษเพื่อความรวดเร็วในการงาน องค์คณะพิเศษที่ดำเนินการกับข้อพิพาทเฉพาะจะประกอบไปด้วยสมาชิกที่ได้รับเลือกตั้งสามคนหรือมากกว่า ซึ่งศาลกฎหมายทะเลระหว่างประเทศจะได้จัดตั้งขึ้นเมื่อฝ่ายต่าง ๆ ร้องขอ³⁹

³⁶ Ibid., Article 3 PAR 2.

³⁷ Ibid., Article 4 PAR 4.

³⁸ Ibid., Article 20 PAR 3.

³⁹ Ibid., Article 15 PAR 2.

ส่วนองค์คณะพิเศษเพื่อความรวดเร็วในการทำงานนั้นจะประกอบไปด้วยสมาชิกที่ได้รับเลือกตั้งห้าคนซึ่งศาลกฎหมายทะเลระหว่างประเทศจะได้จัดตั้งขึ้นทุกปี องค์คณะดังกล่าวนี้อาจพิจารณาและวินิจฉัยข้อพิพาทโดยวิธีดำเนินการอย่างรวบรัด⁴⁰ คำตัดสินขององค์คณะทั้งสองถือว่าเป็นคำตัดสินที่ให้โดยศาลกฎหมายทะเลระหว่างประเทศ⁴¹

ส่วนองค์คณะว่าด้วย

ข้อพิพาทพื้นดินใต้ท้องทะเล ได้รับการจัดตั้งขึ้นตามมาตรา 186 ของอนุสัญญากฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 ประกอบกับมาตรา 14 ของภาคผนวก 6 องค์คณะว่าด้วยข้อพิพาทพื้นดินใต้ท้องทะเลจะประกอบไปด้วยสมาชิก 11 คน คัดเลือกมาโดยเสียงข้างมากจากสมาชิกของศาลกฎหมายทะเลระหว่างประเทศที่ได้รับเลือกตั้งจากบรรดาสมาชิก⁴² การจะจัดตั้งเป็นองค์คณะได้จำเป็นต้องมีองค์ประชุมเจ็ดคนของสมาชิกที่คัดเลือกโดยศาล⁴³

องค์คณะว่าด้วยข้อพิพาท

พื้นดินใต้ท้องทะเลสามารถจัดตั้งองค์คณะเฉพาะกิจประกอบด้วยสมาชิกสามคนเพื่อดำเนินการกับข้อพิพาทเฉพาะที่เสนอต่อองค์คณะตามมาตรา 188 วรรคหนึ่ง (บี) ของอนุสัญญากฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 องค์ประกอบขององค์คณะเฉพาะกิจนั้นให้องค์คณะว่าด้วยข้อพิพาทพื้นดินใต้ท้องทะเลเป็นผู้พิจารณากำหนดด้วยความเห็นชอบของฝ่ายต่าง ๆ⁴⁴

องค์คณะว่าด้วยข้อพิพาท

พื้นดินใต้ท้องทะเล มีเขตอำนาจเหนือกว่าศาลกฎหมายทะเลระหว่างประเทศ

⁴⁰ Ibid., Article 15 PAR 3.

⁴¹ Ibid., Article 15 PAR 5.

⁴² Ibid., Article 35 PAR 1.

⁴³ Ibid., Article 35 PAR 7.

⁴⁴ Ibid., Article 36 PAR 1.

ใน 2 ประการด้วยกัน ประการแรกคือ องค์คณะฯ จะมีเขตอำนาจตามภาค 11 และภาคผนวก 6 ในส่วนของข้อพิพาทที่เกี่ยวกับกิจกรรมในบริเวณพื้นที่ซึ่งครอบคลุม รัษฎาคีและขยายไปถึงองค์กรพื้นดินท้องทะเล (Authority) วิสาหกิจ (Enterprise) รัฐวิสาหกิจ (State Enterprise) นิติบุคคล และบุคคลธรรมดา ตามประเภท ของข้อพิพาทที่ได้รับการกำหนดไว้ ดังปรากฏในมาตรา 187 ของอนุสัญญากฎหมาย ทะเล ค.ศ. 1982 ส่วนเขตอำนาจที่เหนือกว่าศาลกฎหมายทะเลระหว่างประเทศ ในประการที่สองก็คือ องค์คณะฯ ว่าด้วยข้อพิพาทพื้นดินใต้ท้องทะเลมีอำนาจในการให้ ความเห็นแนะนำตามคำร้องขอของสมัชชา (The Assembly) และสภา (The Council) ขององค์กรพื้นดินท้องทะเล (Authority) ในปัญหาข้อกฎหมายที่อยู่ ภายใต้อำนาจเขตการดำเนินการของสมัชชาและสภา⁴⁵ การให้ความเห็นเช่นว่านี้ จะให้โดยถือเป็นเรื่องเร่งด่วน⁴⁶

นอกจากองค์คณะฯ ว่าด้วย

ข้อพิพาทพื้นดินใต้ท้องทะเลจะมีเขตอำนาจมากกว่าศาลกฎหมายทะเลระหว่างประเทศ ใน 2 ประการข้างต้นแล้ว ยังมีข้อนำสั่งเกิดอยู่อีก 2 ประการ ในเรื่องของกฎหมาย ที่จะนำมาใช้บังคับ กับการบังคับใช้คำวินิจฉัย กล่าวคือ สำหรับองค์คณะฯ ว่าด้วยข้อพิพาท พื้นดินใต้ท้องทะเลแล้ว กฎหมายที่จะนำมาใช้บังคับ นอกเหนือไปจากอนุสัญญากฎหมาย ทะเล ค.ศ. 1982 หลักเกณฑ์อื่น ๆ ของกฎหมายระหว่างประเทศซึ่งไม่ขัดแย้งกับ อนุสัญญาฯ และการวินิจฉัยคดีตามหลักแห่งความเที่ยงธรรม (EX AEQUO ET BONO) แล้ว ยังสามารถนำหลักเกณฑ์ข้อบังคับและวิธีดำเนินการขององค์กรพื้นดินท้องทะเลที่ กำหนดขึ้นตามอนุสัญญาฯ และข้อกำหนดของสัญญาเกี่ยวกับกิจกรรมในบริเวณพื้นที่ใน เรื่องที่เกี่ยวข้องกับสัญญาเหล่านั้น มาใช้ได้⁴⁷ ในขณะที่ศาลกฎหมายทะเลระหว่าง

⁴⁵ Law of the Sea Convention, Article 191.

⁴⁶ Ibid.

⁴⁷ Annex VI, Article 38.

ประเทศไม่สามารถกระทำได้⁴⁸ และในส่วนของ การบังคับใช้คำวินิจฉัยนั้น ได้มีการบัญญัติไว้อย่างชัดเจนว่าคำวินิจฉัยขององค์คณะว่าด้วยข้อพิพาทพื้นดิน ได้ท้องทะเล จะบังคับใช้ในดินแดนของรัฐภาคีได้ในลักษณะเดียวกับคำพิพากษา หรือคำสั่งของศาลสูงสุดของรัฐภาคีซึ่งต้องการให้มีการบังคับคดีในดินแดนของรัฐภาคีนั้น⁴⁹ ในขณะที่คำวินิจฉัยของศาลกฎหมายทะเลระหว่างประเทศได้รับการบัญญัติไว้แต่เพียงว่าถึงที่สุด และทุกฝ่ายในข้อพิพาทต้องปฏิบัติตาม⁵⁰

2.2.2.2.2 ศาลยุติธรรมระหว่าง

ประเทศ (the International Court of Justice)

ศาลยุติธรรมระหว่าง

ประเทศได้รับการกำหนดให้เป็น forum หนึ่งของการระงับข้อพิพาทโดยวิธี คำเนิการภาคบังคับในอนุสัญญากฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 ซึ่งมีการวินิจฉัย ที่มีผลบังคับ

สำหรับลักษณะ และ

โครงสร้างของศาลยุติธรรมระหว่างประเทศนั้นได้กล่าวถึงมาบ้างแล้วในตอนต้น ในที่นี้จึงจะกล่าวถึงแต่เฉพาะผลกระทบที่อนุสัญญากฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 มีต่อเขตอำนาจและอำนาจหน้าที่ของศาลยุติธรรมระหว่างประเทศรวม 2 ประการด้วยกัน

ประการแรก โดยผล

ของมาตรา 36 ของธรรมนูญศาลยุติธรรมระหว่างประเทศ ได้บัญญัติให้เขตอำนาจศาลครอบคลุมถึงคดีต่าง ๆ ทั้งหมด ที่คู่ความนำมาขึ้นศาลและครอบคลุม

⁴⁸ Ibid., Article 23.

⁴⁹ Ibid., Article 39.

⁵⁰ Ibid., Article 33 PAR 1 and Law of the Sea Convention, Article 296 PAR 1.

ถึงเรื่องต่าง ๆ ซึ่งระบุไว้เป็นพิเศษในกฎบัตรสหประชาชาติหรือในสนธิสัญญาและอนุสัญญาต่าง ๆ ที่ใช้บังคับอยู่ เขตอำนาจศาลยุติธรรมระหว่างประเทศที่จะมีอยู่เหนือข้อพิพาทใด ๆ ตามอนุสัญญากฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 ก็ยังได้รับการเน้นและขยายให้กว้างขวางยิ่งขึ้นโดยให้ศาลยุติธรรมระหว่างประเทศมีอำนาจเหนือข้อพิพาทใด ๆ เกี่ยวกับการตีความหรือการใช้อนุสัญญากฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 ซึ่งเสนอต่อศาล⁵¹ และมีเขตอำนาจครอบคลุมไปถึงข้อพิพาทใด ๆ เกี่ยวกับการตีความหรือการใช้ความตกลงระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับความมุ่งประสงค์ของอนุสัญญากฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 ซึ่งเสนอต่อศาลตามความตกลงนั้นด้วย⁵²

ประการที่สอง แม้ว่า

ศาลยุติธรรมระหว่างประเทศจะมีทางออกเมื่อต้องเผชิญหน้ากับข้อพิพาททางด้านวิทยาศาสตร์หรือเทคนิค ด้วยการให้มีผู้พิพากษาสมทบนั่งพิจารณาร่วมกับศาลโดยไม่มีสิทธิออกเสียง⁵³ หรือโดยการมอบให้เอกชน คณะบุคคล สำนักงาน คณะกรรมการ หรือองค์การอื่นใดที่ศาลได้เลือกไว้ไม่ว่าเวลาใด ๆ ให้ให้ความเห็นของผู้เชี่ยวชาญ⁵⁴ เพื่อจะได้เป็นหลักประกันว่าคำวินิจฉัยของศาลสามารถตามทันความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์หรือจะไม่มีข้อผิดพลาดทางเทคนิค ก็ตาม อนุสัญญากฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 ก็ได้บัญญัติให้ศาลยุติธรรมระหว่างประเทศ เมื่อได้รับการร้องขอจากฝ่ายหนึ่งหรือโดยการริเริ่มของศาลเอง คัดเลือกผู้เชี่ยวชาญทางวิทยาศาสตร์หรือทางเทคนิคไม่น้อยกว่าสองคนด้วยการปรึกษาร่วมกับฝ่ายต่าง ๆ โดยควรเลือกจากบัญชีรายชื่อที่เกี่ยวข้องซึ่งได้เตรียมไว้ตามภาคผนวก 8 (อนุญาโตตุลาการพิเศษ) ข้อ 2 ให้นำพิจารณาร่วมกับศาลแต่ไม่มีสิทธิออกเสียง⁵⁵

⁵¹ Law of the Sea Convention , Article 288 PAR 1 .

⁵² Ibid. , PAR 2 .

⁵³ ธรรมนูญศาลยุติธรรมระหว่างประเทศ มาตรา 30 วรรคสอง

⁵⁴ Ibid. , มาตรา 50

⁵⁵ Law of the Sea Convention , Article 289

2.2.2.2.3 ศาลอนุญาโตตุลาการ

(Arbitral Tribunal)

ศาลอนุญาโตตุลาการเข้ามา
มีบทบาทที่สำคัญมากในการระงับข้อพิพาทโดยวิธีดำเนินการภาคบังคับซึ่งมีการวินิจฉัย
ที่มีผลบังคับ โดยเป็นทั้ง forum หนึ่งในสี่ที่รัฐจะต้องมีคำประกาศเป็นหนังสือ
เพื่อเลือกเป็นวิธีการเพื่อการระงับข้อพิพาทเกี่ยวกับการตีความหรือการใช้สนธิสัญญา
และยังเป็น forum ที่ถือว่ารัฐภาคีที่เป็นฝ่ายในข้อพิพาท ที่ไม่มีคำประกาศเลือก
วิธีการระงับข้อพิพาทที่ใช้บังคับได้ ยอมรับการระงับข้อพิพาทในวิธีการนี้⁵⁶
โดยที่ไม่ต้องมีความตกลงพิเศษใด ๆ อีก

ภาคผนวก 7 อนุญาโตตุลาการ
ได้บัญญัติแก้ไขอุปสรรคต่างๆ ที่จะบั่นทอนการทำงานของอนุญาโตตุลาการ ดัง เช่นการ
กำหนดวิธีแต่งตั้งอนุญาโตตุลาการในกรณีที่ฝ่ายหนึ่งในข้อพิพาทไม่แต่งตั้งอนุญาโต
ตุลาการฝ่ายตนภายในกำหนดเวลา การถอนอนุญาโตตุลาการก่อนเสร็จสิ้นกระบวนการ
พิจารณา การกำหนดให้เป็นหน้าที่ของฝ่ายต่าง ๆ ในการอำนวยความสะดวกแก่การ
ทำงานของศาล และการไม่มาปรากฏตัวต่อศาล เป็นต้น

ข้อที่น่าสนใจก็คือการถึงที่สุด
ของคำชี้ขาด ดังที่เราจะพบได้จากผลของคำวินิจฉัยของศาลกฎหมายทะเล ระหว่าง
ประเทศและศาลยุติธรรมระหว่างประเทศว่า ผลของคำวินิจฉัยขององค์กรทั้งสอง
จะถือว่าถึงที่สุด และแม้แต่มาตรา 296 วรรคหนึ่ง ของอนุสัญญากฎหมายทะเล
ค.ศ. 1982 เองก็ยังบัญญัติว่าคำวินิจฉัยใดของศาลซึ่งมีเขตอำนาจตามตอนที่สองนี้
ให้ถือว่าถึงที่สุดและทุกฝ่ายในข้อพิพาทต้องปฏิบัติตาม แต่สำหรับผลของคำชี้ขาดของ
อนุญาโตตุลาการนั้น ในภาคผนวก 7 มาตรา 11 ได้บัญญัติว่าคำชี้ขาด (ของอนุญาโต
ตุลาการ) ให้เป็นที่สุดและไม่มีการอุทธรณ์ เว้นแต่ฝ่ายต่าง ๆ ในข้อพิพาทได้ตกลงกัน

⁵⁶ Ibid., Article 287 PAR 3

ไว้ก่อนในเรื่องวิธีดำเนินการอุทธรณ์ ฝ่ายต่าง ๆ ในข้อพิพาทจะต้องปฏิบัติตาม
 คำชี้ขาด ทำให้มีข้อนำพิจารณาว่าการพิจารณาโดยอนุญาโตตุลาการสามารถจะ
 ตกลงกันให้มีการอุทธรณ์ได้ซึ่งแสดงถึงความยืดหยุ่นและการเปิดช่องให้ฝ่ายต่าง ๆ
 ในข้อพิพาทมากกว่าวิธีการอย่างอื่น

ข้อที่นำพิจารณาอีกประการหนึ่ง
 ก็คือ บทบัญญัติในภาคผนวก 7 อนุญาโตตุลาการ นี้ จะใช้บังคับโดยอนุโลมกับข้อพิพาท
 ใด ๆ ที่เกี่ยวข้องกับสถาบันอื่นนอกจากรัฐภาคี⁵⁷ ได้อีกด้วย ปัญหาว่า "สถาบันอื่น"
 ในที่นี้จะรวมไปถึงสถาบันทุกประเภทที่เกี่ยวข้องกับบริเวณพื้นที่ (The Area) หรือไม่
 ซึ่งมีความเห็นว่าการระงับข้อพิพาทในบริเวณพื้นที่ มีศาลกฎหมายทะเลระหว่าง
 ประเทศและองค์คณะว่าด้วยข้อพิพาทพื้นดินใต้ท้องทะเลเป็น forum ไว้โดยเฉพาะ
 และยังมีอนุญาโตตุลาการทางการค้า ที่จะพิจารณาโดยอาศัยกฎเกณฑ์อนุญาโตตุลาการ
 UNCITRAL ให้อีก forum หนึ่ง ดังนั้น คำว่า "สถาบันอื่น" ในที่นี้จึงน่าจะ
 หมายความว่าแต่เฉพาะ "องค์การระหว่างประเทศ" ดังที่จะพบได้ในมาตรา 7
 ของภาคผนวก 9 เท่านั้น ไม่หมายรวมไปถึงวิสาหกิจ รัฐวิสาหกิจ นิติบุคคล
 และบุคคลธรรมดา แต่อย่างใด

2.2.2.2.4 ศาลอนุญาโตตุลาการพิเศษ

(Special Arbitral Tribunal)

ศาลอนุญาโตตุลาการพิเศษ
 เข้ามามีบทบาทที่สำคัญในการระงับข้อพิพาทโดยวิธีดำเนินการภาคบังคับซึ่งมีการ
 วินิจฉัยที่มีผลบังคับ โดยมีบทบาทเช่นเดียวกับศาลอนุญาโตตุลาการ คือเป็น forum
 หนึ่ง ในสิ่งที่รัฐจะต้องมีคำประกาศเป็นหนังสือเพื่อเลือกเป็นวิธีการเพื่อการระงับ
 ข้อพิพาทเกี่ยวกับการตีความหรือการใช้สนธิสัญญานี้

⁵⁷ Annex VII ARBITRATION , Article 13.

ศาลอนุญาโตตุลาการพิเศษ

ตามภาคผนวก 8 ได้รับการจัดตั้งขึ้นเพื่อการระงับข้อพิพาททางทะเลที่มีลักษณะ เฉพาะ กล่าวคือจะหาหน้ที่พิจารณาวินิจฉัยข้อพิพาทเกี่ยวกับการตีความหรือการใช้บังคับข้อต่าง ๆ ของอนุสัญญาากฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 เกี่ยวกับ (1) การประมง (2) การคุ้มครองและการรักษาลิ่งแวดล้อมทางทะเล (3) การวิจัยวิทยาศาสตร์ทางทะเล หรือ (4) การเดินเรือ รวมทั้งมลภาวะจากเรือและการทิ้งเท⁵⁸

สำหรับองค์ประกอบและ

โครงสร้างโดยทั่วไปนั้น มีความคล้ายคลึงกับภาคผนวก 7 อนุญาโตตุลาการ ทั้งนี้ โดยได้นำวิธีพิจารณาต่าง ๆ ของศาลอนุญาโตตุลาการมาอนุโลมใช้

นอกจากศาลอนุญาโตตุลาการ

พิเศษจะหาหน้ที่วินิจฉัยข้อพิพาทในประเภทเฉพาะแล้ว ยังมีหน้ที่ในการแสวงหาข้อเท็จจริง (Fact Finding) สำหรับข้อพิพาทเกี่ยวกับการตีความหรือการบังคับใช้ บทบัญญัติของอนุสัญญาฯ ในประเภทต่างๆ ดังกล่าวข้างต้น อีกด้วย โดยฝ่ายต่าง ๆ ในข้อพิพาทอาจตกลงกันในเวลาใด ๆ ก็ได้ ที่จะร้องขอให้ศาลอนุญาโตตุลาการพิเศษ ดำเนินการไต่สวนและชี้ข้อเท็จจริงที่ทำให้เกิดข้อพิพาทขึ้น⁵⁹ และถือว่าการแสวงหาข้อเท็จจริงดังกล่าวเป็นที่ยุติระหว่างฝ่ายต่าง ๆ เว้นแต่จะ ได้ตกลงกันเป็นอย่างอื่น⁶⁰ นอกจากนี้ ถ้าทุกฝ่ายในข้อพิพาทร้องขอ ศาลอนุญาโตตุลาการพิเศษก็อาจจัดทำข้อเสนอแนะที่ไม่มีผลเป็นคาวินิจฉัย แต่จะให้เป็นพื้นฐานสำหรับการพิจารณาบทวน โดยฝ่ายต่าง ๆ เกี่ยวกับปัญหาที่ทำให้เกิดข้อพิพาทขึ้น⁶¹

⁵⁸ Annex VIII Special Arbitration , Article 1.

⁵⁹ Annex VIII, Article 5 PAR 1.

⁶⁰ Ibid., Article 5 PAR 2.

⁶¹ Ibid., Article 5 PAR 3.

การไต่สวนและชี้ข้อเท็จจริง

ที่ทำให้เกิดข้อพิพาท เป็นก้าวแรกและเป็นพื้นฐานของการระงับข้อพิพาท สิ่งที่น่าสนใจก็คืออนุสัญญากฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 มิได้กำหนดคานาหน้าหน้าที่เช่นว่านี้ให้กับ forum อื่น นอกจากศาลอนุญาโตตุลาการพิเศษ ซึ่งน่าจะเป็นผลสืบเนื่องมาจากลักษณะพิเศษของศาลนี้⁶⁴ และสิ่งที่น่าสนใจในอีกประการหนึ่งก็คือ การที่ฝ่ายต่าง ๆ อาจารย์ขอให้ศาลอนุญาโตตุลาการพิเศษจัดทำข้อเสนอแนะที่ไม่มีผลเป็นควาวินิจฉัยได้ซึ่ง เท่ากับเป็นการยืนยันถึงความยืดหยุ่นของวิธีอนุญาโตตุลาการนั่นเอง

จากที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น คงพอจะทำให้เข้าใจได้ว่าความคิดในการกำหนดวิธีการระงับข้อพิพาทเกี่ยวกับกฎหมายทะเลไว้เป็นลายลักษณ์อักษรนั้น เริ่มมาตั้งแต่สมัยสันนิบาตชาติแต่ก็ยังไม่มีการนำมาบัญญัติไว้ในอนุสัญญาฯ จนกระทั่งอนุสัญญากรุงเจนีวา ค.ศ. 1958 จึงได้มีบทบัญญัติเกี่ยวกับการระงับข้อพิพาทในอนุสัญญาฯ ว่าด้วยการประมงและการอนุรักษ์ทรัพยากรมีชีวิตในทะเลหลวง และมีพิธีสารทางเลือกเพื่อการลงนามที่เกี่ยวกับการระงับข้อพิพาทในลักษณะบังคับ แต่ในทางปฏิบัติก็ยังไม่มีการใช้บทบัญญัติเหล่านี้สำหรับการระงับข้อพิพาทที่เกิดขึ้น

สำหรับวิธีการระงับข้อพิพาทในอนุสัญญากฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 มีลักษณะพิเศษแตกต่างจากวิธีการระงับข้อพิพาทในอนุสัญญาอื่นที่ว่า มีการจัดตั้งการระงับข้อพิพาทไว้เป็นระบบและได้รับการบัญญัติให้เป็นส่วนที่แบ่งแยกไม่ได้จากอนุสัญญาฯ จากลักษณะของการเป็น package deal ทำให้รัฐที่เข้าเป็นภาคีอนุสัญญาฯ จะต้องยอมรับอนุสัญญาฯ ทั้งฉบับรวมถึงบทบัญญัติในส่วนของการระงับข้อพิพาทด้วย จากความคิดที่ต้องการทำให้ระบบการระงับข้อพิพาทเป็นที่ยอมรับได้

⁶² Gurdip Singh, United Nations Convention on the Law of the Sea : Dispute Settlement Mechanisms (New Delhi : Academic Publications , 1985), p. 91.

ทำให้วิธีการระงับข้อพิพาทในอนุสัญญาฯ อยู่ในลักษณะ เปิดกว้างคือรับเอาวิธีการระงับข้อพิพาทในทุกวิธีการทั้งที่มีและ ไม่มีลักษณะบังคับตามที่ฝ่ายต่าง ๆ

ในข้อพิพาทจะ เลือกใช้ และมีการกำหนดวิธีการระงับข้อพิพาทของอนุสัญญาฯ เองไม่ว่าจะเป็นวิธีดำเนินการที่ไม่มีคำวินิจฉัยที่มีผลบังคับ อย่างเช่นการประนีประนอมที่มีลักษณะบังคับ หรือวิธีดำเนินการภาคบังคับซึ่งมีการวินิจฉัยที่มีผลบังคับซึ่งได้แก่

ศาลกฎหมายทะเลระหว่างประเทศ ศาลยุติธรรมระหว่างประเทศ ศาลอนุญาโตตุลาการ หรือศาลอนุญาโตตุลาการพิเศษ ดังรายละเอียดที่ได้กล่าวถึงในตอนต้น

การพิจารณาในขั้นต่อไปจะเป็นการพิจารณาถึงความมีประสิทธิภาพของวิธีการระงับข้อพิพาทที่มีลักษณะบังคับในอนุสัญญากฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 โดยจะพิจารณาจากความยืดหยุ่น (flexibility) ของระบบเป็นหลัก